

Nr. 129, september 2009

MOLEN Wereld

Het wonder van Dinther-Beugt

Weer een korenmolen voor Koedijk

Maandblad
over molens en
hun opvolgers
12e jaargang, nr. 9

COLOFON

Redactie & administratie:

Moerdijkstraat 39 2751 BE Moerkapelle,
Tel./fax: +31 (0)79-5931303
E-mail adres: jsbakker@molenwereld.nl

Verschijsning:

Elf maal per jaar, als regel op de eerste woensdag van de maand. Gedurende de maanden juli en augustus verschijnt één gecombineerd nummer.

Uitgave:

De 'Molenwereld' is een uitgave van de Stichting Molenwereld
Benedenrijweg 521 2987 VA Ridderkerk
Tel.: 0180-411018

Uitgever:

dhr. S.J. J. Veerman
Zwanebloem 51, 2954 NH Alblasterdam
Tel.: 06-53286276
E-mail adres: sjv@xs4all.nl

Redactie:

dhr. J.S. Bakker
Moerdijkstraat 37 2751 BE Moerkapelle,
Tel/fax 079-5931303
E-mail adres: jsbakker@molenwereld.nl

dhr. B.H.J. Mols
Provincialeweg Zuid 42, 4286 LM Almkerk,
Tel.: 06-50283248
E-mail adres: bart68@planet.nl

Advertenties:

J. Ottevanger
Molenviergang 2 2761 BK Zevenhuizen
Tel.: 0180-638180 / Fax: 0180-638179
E-mail adres: adv@molenwereld.nl

Abonnementen:

Tel.: +31 (079)-5931303 (na 18.00 uur) / Fax: +31 (079)-5931303
Nederland (€ 47,50) per jaar (incl. 6% BTW).

Overige landen Europa (€ 65,-)
Andere landen prijs op aanvraag.

De abonnementsprijs dient bij vooruitbetaling te worden voldaan.
Abonnementen kunnen op ieder gewenst moment ingaan en worden automatisch verlengd tenzij een abonnement uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar schriftelijk wordt opgezegd.
De in het lopende abonnementsjaar (van januari t/m december) reeds verschenen nummers worden na ontvangst van het abonnementsgeld direct toegezonden, indien nog voorradig.

Prijs losse nummers: in Nederland € 6,-;
overig Europa € 7,- (exclusief porto)

Donateurs van de Stichting Molenwereld ontvangen het blad gratis bij een minimum-donatie van € 62,50.
Op schenkingen en legaten aan de Stichting Molenwereld is artikel 24 lid 4 van de Successiewet van toepassing.

Bankrelatie:

Voor Nederland: Postbank 4506935 / Rabobank 3750.30.867
Voor België: Postcheque 000-1746998-28

Kopij:

Zenden aan de redactie van de Molenwereld,
Moerdijkstraat 39, 2751 BE Moerkapelle.

Lay-out en Druk:

Vis Offset, Alphen aan den Rijn.

ISSN 1387-2974

© COPYRIGHT 2009 Stichting Molenwereld Moerkapelle.
Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactioneel

Dit nummer bevat weer 'Molens-Rijnland' het orgaan van de Rijnlandse Molenstichting, waarin weer een van de molenaars van de stichting in beeld wordt gebracht. Dit nummer wordt daarom ook verzonden aan de relaties van deze stichting.

Verder staat het nummer sterk in het teken van actuele gebeurtenissen zoals inbedrijfstellingen van zelfs nagelnieuwe molens, zelfs zoveel dat het andersoortige artikelen compleet wegdrukte. Tijdens het werk aan dit nummer nam mijn verbijstering toe: zoveel 'nieuwigheid' in één nummer! Het is beslist niet zo dat het allemaal is opgespaard voor dit nummer. Het is puur 'voor de voet opgewerkt'. U houdt daarom een verbijsterend nummer in de handen: dat dit allemaal zo gebeurt.

Daar tegenover staat het droevige nieuws van het overlijden van de broers Frans en Jan Gunnewick in Vragender. Daarmee wordt een tijdperk afgesloten, want zij waren de laatsten die in Nederland een nieuwe windmolen lieten bouwen voor hun molenaarsbedrijf.

En Balie Kluiver besterft 't.

JSB

Bij de omslag voorzijde: Johan Ottevanger bemaalt niet alleen de Oukoopse molen, maar ook de bovenmolen van de Tweemanspolder onder Zevenhuizen, waar hij ook met zijn gezin woont. De Rotte maakt, zoals vele rivieren scheiding en verbindt, maar voor het laatste heb je wel een boot nodig (foto Andries Veloo, 24 juli 2009).

Bij de omslag achterzijde: De nieuwe molen van Koedijk; niet alleen een bewonderenswaardig resultaat van een al even bewonderenswaardige krachtsinspanning, maar ook een beauty van een molen, met recht een Gouden Engel (foto Joop Vendrig, 19 juni 2009).

Uw mooiste molenfoto ook in kleur op de achterpagina van de Molenwereld? De achterpagina reserveren wij voor lezers die hun mooiste molenfoto's graag met anderen willen delen. Inzending kan zowel per post als per e-mail. In het laatste geval is wel een voldoende hoge resolutie vereist: minimaal 300 dpi. Inzending kan geen plaatsing garanderen. Er zijn per jaar immers maar elf mogelijkheden en bovendien streeft de redactie naar spreiding per regio en molentype. U kunt uw foto (*s) insturen of mailen naar de redactie van *Molenwereld*.

INHOUD

pagina

Molensactueel	327
NVVM-molenmakers ACTIEF	337
Mens en molen: Jan en Frans Gunnewick <i>J.S. Bakker</i>	338
Molens actueel: De Garstenmolen in bedrijf gesteld	341
Molens actueel: Restauratie Goudse Mallemolen van start <i>Dick Kenbeek</i>	342
't Betere werk: De Sluismolen van Streefkerk	347
Zoeker	348
't Betere werk: Molens in de rouw in Zeeuws-Vlaanderen	348
Molens Rijnland <i>Andries Veloo</i>	349
Molens actueel: Brok roest veranderd in schitterende Amerikaan	354
Molens actueel: Slagdijkster molen in bedrijf gesteld	356
Molens actueel: Het wonder van Dinther-Beugt	360
Molens actueel: Bunschoten is weer een molen rijk <i>J.S. Bakker</i>	364
Uit 't kijkgat: Besterven	369
Molens actueel: Weer een korenmolen voor Koedijk	370

Afsluitdatum van de kopij voor
het septembernummer van Molenwereld:

11 september 2009

Informatie
voor deze rubriek:
Redactie Molenwereld,
p/a B.H.J. Mols,
Provincialeweg Zuid 42,
4286 LM Almkerk.
Tel.: 06-50283248
E-mail: bart68@planet.nl

Herstel molen Kolham...

In juni 2000 is de markante stellingkorenmolen *Entreprise* van Kolham door brand in een nabij gelegen varkenshouderij zeer zwaar beschadigd (zie *Molenwereld* 2000-7/8-162 e.v.; 2000-9-188 e.v.). De Slochter Molenstichting - eigenaar van molen - begon onmiddellijk met plannen te ontwikkelen die moesten leiden tot herbouw. Na een lange periode van voorbereiden, plannen en fondsenwerving wordt op dit moment hard gewerkt aan de herstel. Bij de werkplaats van molenmaker Molema te Heiligerlee (Gn) is het achtkant qua constructie inmiddels gereed. Het is de bedoeling dat dit zware deel van de molen later dit jaar op de bestaande onderbouw wordt geplaatst. Nu al is te zien dat er sprake is van een forse molen. Belangrijk is dat bij het herstel gebruik wordt gemaakt van weliswaar zwart geblakerde maar nog functioneel sterke onderdelen. Bij de verdere afbouw zullen meer van de oude onderdelen van de molen worden gebruikt. Op deze manier blijft in het verhaal van deze molen het hoofdstuk van de brand op een aansprekende manier zichtbaar. Deze molen is in 1906 ook al eens door brand vernield. Dat was op 16 juni. In 2000 gebeurde het op 19 juni. De molenmakers zijn blij met deze klus: veelal gaat het om restauratie van onderdelen: nu wordt bijna de hele molen aangepakt en is er dus echt sprake van molenbouw. Het herstel is mogelijk gemaakt door een forse bijdrage van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Het resterende deel van de benodigde middelen is bijeengebracht door een aantal fondsen en instellingen. Juist dit aantal toont de betrokkenheid en het belang dat iedereen hecht aan de terugkeer van de *Entreprise* als beeldbepalend element van Kolham. Bijdragende partijen zijn: VSB fonds, Prins Bernhardcultuurfonds, BankGiro Loterij, Gravin Van Bylandtstichting, JB Scholtenfonds, gemeente Slochteren, RABO Bank, de Rotary's van Eems Dollard en Hoogezand, en Dorpsbelangen Kolham. Verder hebben een groot aantal vrijwilligers vanuit zowel de molenstichting als uit het dorp Kolham zich ingezet om molen en terrein geschikt te

na negen jaar op gang

▲ Het achtkant van Kolham in wording. Het gebruik van een oud veldkruis uit de afgebrande molen is duidelijk zichtbaar (foto: L. Groenewold).

maken voor de bouwwerkzaamheden ter plaatse, later dit jaar. Na de zomer wordt begonnen met het plaatsen van de stelling; daarna zal het achtkant

worden geplaatst. De restauratie wordt in 2010 afgerond. De molen hoort dan weer bij de grootste molens van de provincie Groningen.

▲ Schilderen aan de Woldzigt op grote hoogte vanuit de hoogwerker (foto: M. Versteeg, 26 juni 2009).

Elfde Friese Molendag op 12 september 2009

Op 12 september wordt voor de elfde maal de Friese Molendag gehouden. De molendag wordt georganiseerd door de door Stichting De Fryske Mole en het Gild Fryske Mounders nieuw in het leven geroepen Werkgroep Friese Molendagen. De werkgroep heeft voor de molendag een nieuwe website gemaakt. Op www.friesemolendagen.nl kan men vinden welke molens meedoen, wat er wordt georganiseerd en wat de openingstijden zijn.

Schilderswerkzaamheden in Roderwolde

Al drie weken lang zijn schilders van de gemeente Noordenveld actief met onderhoud aan olie- en korenmolen Woldzigt in Roderwolde. Eind juli stonden de staart en de wieken al weer te glimmen. De askop is weer opvallend blauw met rode ster en walpen. Ook de klapmutsen zijn weer prachtig rood. In de komende weken zal dit onderhoudsschilderwerk doorgaan. Ook tijdens de werkzaamheden is de molen gewoon voor bezoek geopend. Op warme dagen is het er dankzij de dikke muren opvallend koel. Op 2 en 3 oktober wordt een oliemarathon gehouden, waarbij de olieslaggers van Woldzigt samen met collega's uit den lande 24 uur lang olie zullen slaan van 15.00 uur tot 15.00 uur.

Den Olden Florus in Terschuur ondergaat restauratie

Molen Den Olden Florus aan de Stoutenburgerweg in Terschuur heeft in juli en augustus een grootscheepse renovatie ondergaan. In de molen zijn diverse onderdelen gerepareerd of vervangen, en er is elektriciteit aangelegd. De molen is voorzien van een nieuw rieten dak, waarmee lekkages tot het verleden behoren. Ook wordt de molen voorzien van een nieuw zwarte teerlaag en is het gevlucht opgeknapt. Ten behoeve van de werkzaamheden heeft de molen in de steigers gestaan. Het in de molen ingerichte verkooppunt wordt ondergebracht in een nieuwe schuur bij de molen.

Ermelo maakt plaats voor mineurstemming

Molen De Koe te Ermelo werd op 12 december in gebruik gesteld. Ruim een half jaar later valt het besluit dat de molen gedurende in elk geval de zomermaanden niet mag draaien. Oorzaak voor deze beslissing is de bouw van het Pakhuis, waarvoor kort geleden de eerste schop de grond in ging. De gemeente heeft dit besloten vanwege de bouwput die pal naast de molen ligt, om zo mogelijke schade aan molen en/of fundering uit te sluiten. De molen mag weer draaien, wanneer de kelder van het Pakhuis klaar is. Het hele voorval heeft in

augustus een naar staartje gekregen, waarbij de architect die tevens was belast met de directievoering over de bouw van het Pakhuis aan de kant is gezet. Volgens de gemeente onjuiste advisering aangaande het Pakhuis, alsmede de mogelijke gevolgen voor molen de Koe hebben de gemeente doen besluiten het vertrouwen op te zeggen. Onvermijdelijk is dat het project vertraging oploopt en dat de uiteindelijke oplevering op zijn vroegst in maart 2010 wordt verwacht. Dit betekent waarschijnlijk ook dat De Koe nog langer dan alleen de zomermaanden stil zal blijven staan.

De Cannenburgermolen wordt drooggelegd voor herstel

De Cannenburgermolen komt binnenkort droog te liggen. Het Waterschap Veluwe probeert de drooglegging te laten samenvallen met het uitbaggeren van de beek aan het einde van het jaar. Dit is de aanloop naar de restauratie van de turbinewatermolen, die daarbij ook weer van een waterrad wordt voorzien (*Molenwereld* 2009-2-57/58). Na de bouwvakvakantie werpt Waterschap Veluwe een dam op in de Hartense Molenbeek, waardoor de watertoevoer naar de molen wordt afgesneden. De watermolen ondergaat daardoor een natuurlijke droging. Tevens wordt hierdoor het molenwerk toegankelijk voor werkzaamheden. De in onbruik geraak-

te en deels defecte turbine wordt eruit gelicht voor revisie. De kosten van de restauratie zijn geraamd op bijna 250.000 euro. Het water van de afgedamde Hartense Molenbeek wordt tijdelijk afgeleid naar de Melksloot.

Bernadette te Nieuw-Wehl opnieuw in de verf

Korenmolen Bernadette in Nieuw - Wehl wordt op dit moment gerenoveerd. Het gevlucht en de staart van de molen zijn in eigen beheer geschilderd. Hierna worden de deuren en ramen geschilderd, in de typisch Gelderse kleuren wit en groen. Het schilderwerk is de laatste fase van een opknappbeurt, waar eigenaar Ruijling geholpen werd door Harry van Valburg, de vrijwillige molenaar. In 2007 werd de staart (massief eiken met een lengte van 10,40 meter) reeds vervangen. Dit jaar is Ruijling 30 jaar lang de eigenaar van de molen, die nog vaak in gebruik is. Zo was de molen 19 augustus weer een van de stops in de dertiende Rhenense Fietsvierdaagse.

Molen van Waardenburg overgedragen aan Geldersch Landschap

De gemeente Neerijnen heeft op 10 juli de korenmolen van Waardenburg in beheer overgedragen aan de Stichting Het Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen (*Molenwereld* 2009-5-201). De molen behoort vanouds bij het kasteel Waardenburg, en dat is ook een van de redenen, waarom de gemeente de molen overgedragen heeft. Bij de overdracht heeft wethouder Van het Hoofd nadrukkelijk afgesproken, dat de molen in goede staat moet blijven en ook toegankelijk moet blijven voor de inwoners van Neerijnen en bezoekers.

Molens Wapenveld en Heerde ontvangen 'recessiegelden'

Molens de De Vliet in Wapenveld en De Hoop te Heerde krijgen een financiële bijdrage van de provincie Gelderland. Eigenaar Rakhorst van de watermolen te Heerde krijgt 25.000 euro voor het herstel van het molengebouw. Korenmolen De Vliet krijgt 100.000 euro om de molenaarswoning te transformeren tot museum, informatiecentrum en winkel voor streekproducten. De bijdragen komen uit een actieplan met als doel om het herstel aan de monumenten toch door te laten gaan, ondanks tijden van recessie. Om een 'belangrijke impuls te geven aan de Gelderse economie en de werk-

gelegenheid' heeft Provinciale Staten daarom besloten om de zogenaamde 'Belvoir gelden' voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed naar voren te halen. In totaal gaat het om een bedrag van 1,6 miljoen euro, uitgesmeerd over vijftien projecten in de provincie.

Financiering verhuizing molen Wadenoijen geregeld

De financiering voor het verplaatsen van de molen van Wadenoijen is rond. Er ligt bijna een miljoen euro klaar om de molen, die nu nog pal langs de A15 en Betuweroute staat, naar het natuurgebied De Steendert tussen Est en Ophemert te verkassen. Vooral de Avri en de Europese Unie steken tonnen in de verplaatsing. De verhuizing zal eind dit jaar of begin volgend jaar van start gaan en moet eind 2010 zijn afgerond, om de Europese subsidie te garanderen.

De Oude Molen Wijchen niet bedreigd door bouw grote dansschool

Om de bouw van een appartementencomplex nabij De Oude Molen in Wijchen af te dwingen heeft projectontwikkelaar Hilva begin juli een bouw aanvraag ingediend bij de gemeente voor een 'megadansschool' op de plek van de huidige dansschool. De dansschool zal groter zijn dan het nu geplande ap-

partementencomplex. Het aangepaste plan voor het appartementengebouw (met 18 in plaats van 9 appartementen) kwam tot stand na overleg met de buurtbewoners en bemiddeling van de gemeente, maar een meerderheid van de Wijchense politiek is tegen het bouwplan. Het aangepaste plan zou een verbetering zijn voor de omgeving en worden gedragen door de gemeente. De gemeenteraad heeft met minimale meerderheid op 9 juli uiteindelijk toch ingestemd met de bouw van het appartementencomplex.

Bebouwing bij De Leeuw Aalsmeer meter hoger

Om de bouw van de parkeergarage en de winkelpanden in Aalsmeer daadwerkelijk te realiseren, moet de projectontwikkelaar een meter extra grond werven van de gemeente. Hierdoor zal het bestemmingsplan gedeeltelijk moet worden herzien, maar kunnen de oorspronkelijke plannen in principe ongewijzigd uitgevoerd worden. Dit betekent dat De Leeuw nog verder ingebouwd zal worden (*Molenwereld* 2007-2-47). De diverse fracties waren van mening dat de aanpassing in het bestemmingsplan een prima plan was met een goede financiële onderbouwing. Het bouwproject verschuift nu twee meter buiten het bestemmingsplan richting het zorgcentrum en er komt een meter bovenop. Dat laatste doet de molen geen goed,

Werkzaamheden aan molen Bernadette te Nieuw-Wehl (foto: H. Ruijling). ▶

maar de hoge bomen komen niet meer terug en dat betekent meer wind, aldus de gemeente.

Stadsherstel Amsterdam koopt Zaanse Schans

Stadsherstel Amsterdam NV heeft donderdag 2 juli een voorlopig koopcontract ondertekend met de Stichting Zaanse Schans. Stadsherstel Amsterdam NV, dat zich al meer dan vijftig jaar bezighoudt met aankoop, restauratie, exploitatie en onderhoud van cultureel en monumentaal erfgoed, is hiertoe een samenwerking aangegaan met de Zaanse woningcorporatie Parteon. Gezamenlijk richten zij Stadsherstel Zaanstreek op en verwerven - onder voorbehoud van de definitieve toestemming van de gemeenteraad van de gemeente Zaanstad - 23 panden (voornamelijk woonhuizen) en enkele kavels op de Zaanse Schans. Uniek cultureel erfgoed blijft zo voor de toekomst behouden. Stadsherstel Amsterdam NV heeft enige tijd geleden haar werkgebied uitgebreid tot het gebied binnen de Stelling van Amsterdam. Vanuit dit perspectief is het contact met de Zaanse woningcorporatie Parteon ontstaan. Parteon vroeg Stadsherstel Amsterdam NV in het project te stappen, vanwege diens expertise op het gebied van het redden van monumenten. Stadsherstel Amsterdam NV is verheugd met het mooie begin van deze

samenwerking. Door de oprichting van Stadsherstel Zaanstreek kan bedreigd Zaanse erfgoed worden behouden voor de toekomst en is de basis gelegd voor de ambitie van uitbreiding van het bezit met meer monumentaal Zaanse vastgoed. De verwerving van de Zaanse Schans is dan ook een ideale start voor het nieuwe Stadsherstel Zaanstreek. Stadsherstel Zaanstreek wordt een dochteronderneming van Stadsherstel Amsterdam NV. Daarmee is professioneel beheer van het huidige en toekomstig te verwerven vastgoed gewaarborgd. Stadsherstel Amsterdam heeft aangetoond dat deskundig en economisch verantwoord beheer van monumentaal erfgoed mogelijk is. Met de collectieve overdracht van panden en grond aan Stadsherstel is een bedrag gemoeid van 2,75 miljoen euro. Stadsherstel Amsterdam beheert inmiddels meer dan 500 monumenten, variërend van woonhuizen tot kerken en industriële monumenten.

Molenaar bovenmolen Aarlanderveen met pensioen

Op 1 juni was het veertig jaar geleden dat de benoeming van Piet van den Bosch inging als molenaar op de bovenmolen van de bekende Aarlanderveense viergang. Dat was niet alleen een reden tot feest maar ook de oorzaak van een afscheid vanwege een verplicht pensioen.

Het bleef niet bij dit ene feest want bovendien waren Piet en Corrie veertig jaar getrouwd. Zowel het veertigjarig huwelijk als het veertigjarig molenaarschap werd begin juli feestelijk gevierd in het historische, uit 1640 daterende café-restaurant Het Oude Rechthuis in Aarlanderveen, de plaats waar ook de vroegere bazen van Piet, het polderbestuur, vergaderde. Er was dan ook geen betere plaats denkbaar voor het officiële afscheid dat op 2 juli plaats vond met een door het Hoogheemraadschap van Rijnland aangeboden receptie.

Piet van den Bosch stamt uit een bekende Rijnlandse molenaarsfamilie, molenaars van vader op zoon, en oorspronkelijk komend uit Hazerswoude waar de Rietveldse molen door hen werd bemalen. Piets vader werd molenaar op de Zijllaanse molen bij Leiderdorp en verruilde deze in 1952 voor de grote Googermolen aan de Ringvaart bij Oude Wetering. Uiteraard leerde Piet het vak vooral 'thuis', maar stak ook veel van anderen op. De wens om beroepsmolenaar te worden was veertig jaar geleden moeilijk te vervullen. De laatste, nog in bedrijf zijnde watermolens kwamen in die tijd stil te staan en polders die alleen met windkracht werden bemalen moest men helemaal met een lantaarntje te zoeken, zeker met een molenaarswens. In die tijd raakte de bovenmolen van Aarlanderveen vacant. Piet solliciteerde en met succes. Het feit dat hij het vak met de paplepel binnen had gekregen

▲ De bovenmolen van Aarlanderveen met de naam van de molenaar op de baard (foto jsb, 13 februari 1971).

▲ In de hitte van de strijd om het in bedrijf houden van de molens: staand, uiterst rechts: Piet van den Bosch, naast hem zittend, echtgenote Corrie (foto jsb, 15 april 1992).

zal er niet vreemd aan zijn geweest. Het molenaarschap op zich geen sinecure, van een grote watermolen komt het er nog meer op aan, zeker als de polder alleen op de wind wordt bemalen en nog meer met enkele vakbroeders beneden je. Als er dan ook nog enkele omstandigheden zijn die het werk er niet gemakkelijker op maken als de bebouwing en beplanting langs de Rijn dan wordt er van een molenaar heel wat gevergd. Natuurlijk zouden er heel wat memorabele feiten te noemen zijn uit een veertigjarige molenaarsloopbaan. Eén ding springt eruit: in 1987 besluit het waterschap De Aarlanden de vier molens stil te zetten en over te stappen op mechanische bemaling. De gemeederen laaien dan hoog op en de kwestie komt zelfs bij de Raad van State die op 11 september 1991 het waterschapsbestuur in het gelijk stelt. Piet van den Bosch zou daardoor nog blij mogen zijn als hij zijn 25-jarig molenaarschap haalt. Het besluit en de uitspraak van de Raad van State brengen allerlei tegenkrachten op gang. Zo wordt op 9 maart 1992 het actiecomité 'Houd de molenviergang in werking' opgericht, dat ook een steentje bijdraagt tegen het besluit om de molens stil te zetten. Piet van den Bosch draagt ook hierin zijn steentje bij, al is het dat met name de houding van het provinciebestuur, dat er voor zorgt dat er een aanvaardbaar compromis op tafel komt: de molens blijven de hoofdbemaling, maar er komen aanvullende gemalen bij. Piet kan op naar de veertig.

Al de andere molenaars die er zaten toen hij kwam zijn inmiddels wegge gevallen: Gert van der Meer, Jaap Slingerland, Dirk van Harten. Nu was het Piets beurt om te gaan. Inmiddels hebben Piet en Corrie zich gevestigd in Koudekerk a/d Rijn. Daar zal het wennen zijn na de molens. Toch zullen zij blij zijn dat de molen niet aan vreemden komt. Het blijft ver-

trouwd omdat zoon Eric met Daniëlle en de kleinkinderen Jeske en Julia zich op de molen hebben gevestigd en Eric het beroep van zijn vader voortzet. De hoeveelste generatie molenaar Van den Bosch zal hij zijn?

Daarom is er reden tot dankbaarheid en stonden alle molens van de polder tijdens de jubileumzaterdag in de vreugd met de vlag in top. **jsb.**

Restauratie De Roode Leeuw eindelijk hervat

De restauratie van de korenmolen De Roode Leeuw aan de Vest kan eindelijk worden hervat. Al twee jaar ligt de renovatie van het metselwerk stil vanwege onenigheid met de directe burens (*Molenereld* 2007-9-309). De gemeente spande onlangs een kort geding aan

▲ Het bedrijf van Ottevanger aan de Zijde in Moerkapelle omstreeks 1955, een molen hoe klein ook, hoort er bij.

tegen de bezwaarmakers. Dit zou 25 juni hebben gediend, ware het niet dat er mondelinge overeenstemming is bereikt met de bezwaarmakende partij. Om de molenromp te renoveren, is het noodzakelijk steigers op het erf van de bezwaarmaker te plaatsen. Met het bereiken van deze doorbraak heeft de gemeente in juli steigers laten plaatsen en wil ze snel beginnen met de werkzaamheden aan de al weer enkele jaren met zeil bedekte romp. Na de renovatie zal overigens opnieuw een meting worden gedaan naar het geluidniveau van de molen, ook al eens inzet voor een conflict. Het is overigens al twee jaar geleden dat de molen voor het laatst heeft gemalen. De winkel is wel open, maar het meel is al die tijd gemalen in Bergambacht.

Eeuwfeest Ottevanger

Op 3 juli vierde Ottevanger Milling Engineers haar honderdjarig bestaan. Het bedrijf werd in 1909 gesticht door Dirk Ottevanger, geboren en getogen op de bovenmolen van de Tweemanspolder in Zevenhuizen. Dirk had een enorme hekel aan het aan het molenaarsberoep verbonden boerenwerk en ging daarom een andere kant op. Hij ging in de leer bij molenaar Dekker aan de Holvoeterbrug bij Moerkapelle en stichtte vandaar uit een eigen bedrijf, aanvankelijk ook bij de Holvoeterbrug, later meer naar het dorp waar het nu nog steeds is gevestigd. Aanvankelijk lag de nadruk vooral op windmolens, met name korenmolens, maar men verzette de bakens met het verschrijden van de tijd. Via maalderijen kwam de nadruk op de in opkomst zijnde mengvoederindustrie te liggen. Dit proces werd nog versneld doordat in 1945 twee werknemers, Kobus Brandhorst en Rinus Lindhout, voor eigen rekening begonnen te werken en zich meer op het windmolengebeuren concentreerden.

▲ **Kinderen van de Gravin Aleidaschool leggen in Schiedam de eerste stenen voor de nieuwe Kameel.**

Tot omstreeks 1960 bleef men incidenteel voor oude klanten nog aan windmolens werken. Een van de laatste grote klussen was de restauratie van de molen van de Woudse Droogmakerij bij Delft in 1957. In 1962 werd een vestiging in Aalten gesticht. In de beginjaren werkte Ottevanger in de eigen regio, maar de grenzen werden gedurig verlegd en momenteel is men actief to ver buiten de landsgrenzen, zelfs buiten Europa. Zo is er dit jaar begonnen met de bouw van een nieuwe veevoederfabriek in Nieuw Zeeland met een capaciteit van 30 ton per uur. Inmiddels staat de vierde generatie Ottevanger aan het roer van de onderneming. Het is een van de bedrijven die met succes de overstap hebben gemaakt van de klassieke molenmakerij naar de moderne molenbouw en er voor gezorgd hebben dat Nederland internationaal een vooraanstaande plaats in deze branche heeft verworven. **jsb.**

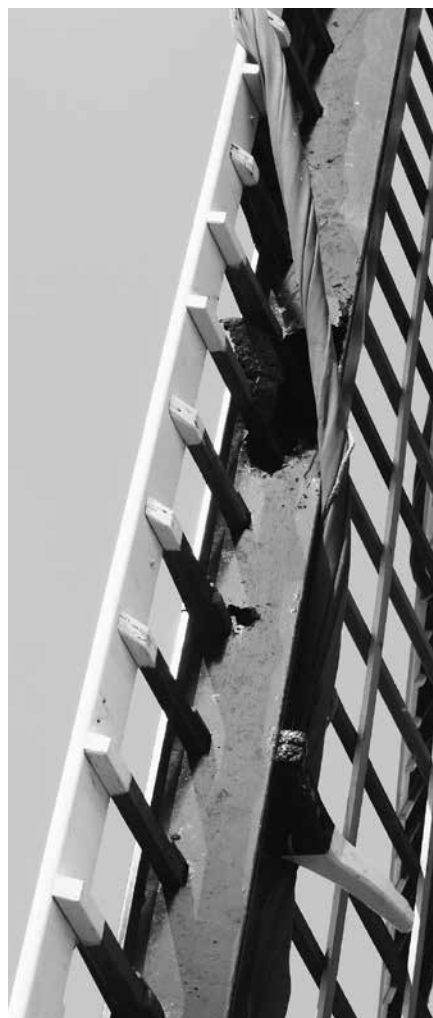
Eerste stenenlegging De Kameel te Schiedam

Op 7 juli zijn de eerste stenen gelegd voor de herbouw van De Kameel te Schiedam. Hiermee is de fase van het herbouwtraject in gegaan waarbij het publiek in het oude centrum van Schiedam de verrijzenis van de zesde, rankere en kleinere dan de bestaande, molen. De eerste stenen zijn door leerlingen van de nabij de molen gelegen Christelijke Basisschool Gravin Aleida gemetseld. Het officiële gedeelte werd afgesloten met een toespraak van burgemeester Verver-Aartsen. Op dezelfde dag is er een sponsoractie opgestart, waarbij bakstenen met een reliëf van een molen of kameel kunnen worden gekocht. De Kameel zal maalvaardig wor-

den opgeleverd en tevens dienst doen voor elektriciteitsopwekking. Tenslotte zal De Kameel onderdak bieden aan de Stichting De Schiedamse Molens.

Roestverdriet en roedeleed in Maassluis

Op 18 augustus 2009 bracht provinciaal molenconsulent een bezoek aan molen De Hoop in Maassluis. De gemeente Maassluis onderhoudt als eigenaar de molen uitstekend en de roeden van de molen staan daar altijd goed in de verf. Vorig jaar zijn ze nog doorgehaald. Toch vielen er in de buitenroede gaten. Na wat tikken en kloppen kon van één end er van onder tot boven gaten in worden geslagen. Veel dikker als het deksel van een broodtrommel was het niet staal niet meer. Door het grote gat was goed naar binnen kijken. Er waren geen resten van enige conservering te constateren. Dat betekent niet alleen dat deze roede aan het eind van zijn wervelende leven is gekomen, maar ook dat het onverantwoord is om met een dergelijke roede verder te malen. De Bremerroeden dateren uit 1969 en werden gestoken na het verongelukken van de molen op 2 september 1963.

▲ **Maassluisse gatenkaas (foto J. Hofstra).**

Faillissement Molenbouw Waddinxveen

Sommige molenmakers ontwikkelden zich tot molenbouwers, de moderne variant van de oude bedrijfstak. Ze bouwden niet alleen maalderijen en later veevoederfabrieken, maar meer nog machines als hamermolens, persen, mengmachines en wat niet al. Sommigen waren zeer innovatief en zorgden ervoor dat de Nederlandse molenbouw toonaangevend was tot ver over de grenzen. Een van die bedrijven was Van den Berg in Waddinxveen. Het was een van oorsprong Rotterdams bedrijf gevestigd aan de Lambertusstraat in Kralingen en opgericht in 1898. In 1917 verhuisde het bedrijf naar Waddinxveen, waar het zich vestigde in de gebouwen van de voormalige NV Stoommeubelfabriek v/h Hoekstra & Van der Wolf, de plaats waar het bedrijf nu nog is gevestigd. In Waddinxveen maakte de Nederlandsche Fabriek voor Molenbouw J. Van den Berg & Zn en zich tooiend met dezelfde initialen als een bekende autofabriek, een grote expansie door. Men legde zich toe op de masaproductie van houten riemschijven en men ontwikkelde nieuwe machines. Vooral met mengmachines maakte men naam. Tot omstreeks 1950 wordt incidenteel nog aan klassieke molens gewerkt. Na 1965 wordt de basis van het bedrijf verbreed en richt men zich breder op de procesindustrie. In 2001 gaat het bedrijf deel uitmaken van de KSE Groep BV in Bladel. De laatste tijd liep het niet lekker meer. Toch kwam het in juli uitgesproken faillissement voor het 53 man tellende personeel onverwacht en hard aan. Het lijkt niet het definitieve einde voor de 'Molenbouw' te zijn. Er is een overeenkomst aangegaan met Machinefabriek Van Mourik uit Ede om het bedrijf in afgeslankte vorm voort te zetten. Als alles volgens plan is verlopen dan heeft het bedrijf op 1 september een herstart gemaakt. In 2008 zorgde Van Mourik ook voor de voortzetting van een andere traditiebedrijf uit de molenbouw: Van Opstal in Zevenbergen dat eveneens failliet was gegaan en nu als Van Mourik Brabant door het levengaait. Verder heeft het bedrijf vestigingen in Ede (hoofdkantoor) en Meppel. **jsb.**

Molenviergang Zevenhuizen in de steigers

Met de plaatsing van een damwand in de waterloop gaf burgemeester Fijen 9 juni het startschot voor de restauratie van de ondermolen van de molenviergang van de Tweemanspolder te Zevenhuizen. De restauratie van de ondermolen is onderdeel van een programma dat alle vier de molens betreft en mogelijk is gemaakt via extra rijks-subsidieregelingen, aangevuld met bijdragen van de provincie Zuid-Holland. Bij de restauratie van de ondermolen zal het scheprad terug aangebracht wor-

▲ Woonhuis van Van den Berg in Waddinxveen omstreeks 1920. De fabriek lag achter dit huis.

FIRMA
J. VAN DEN BERG & ZONEN
MACHINEFABRIEK VOOR MOLENBOUW
Sedert 1898
HENEGOUWERWEG 42, WADDINXVEEN
Telefoon No. 226 (nieuw nummer)

●

Reparaties en nieuwbouw voor
Windmolens en Motormaalerijen

●

Verrichten alle voorkomende werkzaamheden op het gebied van den Molenbouw en verstrekken gaarne advies waar zulks verlangd wordt

▲ Advertentie van Van den Berg omstreeks 1942.

den. Bij molens 2, 3 en 4 gaat het vooral om restauratie van het rietwerk en het herstellen van cruciale onderdelen zoals bijvoorbeeld het onderwiel en het gevucht van molen 4. Bij molen 3 zal ook het onderwiel en daarnaast de windpeluw en voorkeuvelens worden hersteld. Bij molen 2 is de restauratie van de steunders, het voeghout, het kruiswerk, de voering en pentegel noodzakelijk. De voltooiing van de restauratie van molen 1 is voorzien in december 2009. De werkzaamheden aan de andere molens zal voor eind 2010 zijn voltooid.

Molenrump Kortgene in handen van stichting

Nadat eerder de provincie een financiële bijdrage leverde aan Stichting Molen de Korenbloem (*Molenwereld* 2009-4-151), heeft de stichting op 23 juni de molen officieel in eigendom verworven. Op die dag werd de overdracht

getekend en onthulde burgemeester Van Kooten het bord naast de molen met daarop de verkondiging van de overdracht. Tot dat moment was de molen in particulier bezit, en werd door de laatste eigenaars zelf (vanaf 2003) veel tijd in het restaureren van de molen gestoken. De Dorpsraad van Kortgene heeft drie jaar geleden het initiatief genomen tot het bijeenroepen van een werkgroep om tot overdracht te geraken om zo totale restauratie vlot te kunnen trekken. Het bestek is geheel klaar en de gemeente Noord-Beveland heeft de vereiste vergunningen verleend. Het is de bedoeling om de molen begin 2011 in de steigers te zetten en eind 2012 maalvaardig op te leveren.

Horecaplannen voor de Anna te Berghem

De herstelplannen voor molen Anna te Berghem dateren al weer uit 2003

(*Molenwereld* 2003-3-74/75). Twee plaatselijke horecaondernemers hebben recent het plan opgevat om het pand inclusief molenrump aan de Halve Morgenstraat 1 aan te kopen. Men wil alleen of samen met Stichting De Berghemse Molen de molen in oude glorie laten herstellen. De molenstichting zou dan een molenaar kunnen aanstellen als beheerder van het gedeelte vanaf stellingniveau. Het onderste deel zou dan door de ondernemers worden geëxploiteerd. Men denkt aan een kleine winkel, VVV-agentschap en kleine horeca met terras. Op het achterterrein zou dan een minicamping moeten komen, terwijl in de schuur na de nodige aanpassingen het horecabedrijf zou kunnen worden gevestigd. De gemeente Oss is momenteel bezig met het bestemmingsplan 'Buitengebied' en de planmakers willen hun ideeën inbrengen bij de gemeente.

Gemert en Reek afgewezen als verrommelde locatie

Zowel het gebied rond De Volksvriend te Gemert als rond De Hellemlen te Reek zijn niet verkozen tot een van de projecten die in aanmerking komen voor een financiële bijdrage uit de wedstrijd 'Mijn Mooi Brabant'. Het initiatief voor 'Mijn Mooi Brabant' komt van de provincie Noord-Brabant om verrommelde locaties in de provincie aan te pakken. Het project biedt alle Brabantse gemeenten en hun inwoners de kans met geld van de provincie verrommelde locaties, die al jaren een doorn in het oog zijn, op korte termijn weer helemaal op te frissen'. Voor dit project stelt de provincie zeven miljoen euro beschikbaar. Het project rond De Volksvriend te Gemert werd door de provincie niet eens genomineerd. In de gemeente Landerd was het terrein van De Banden Molen in Reek daarentegen wel een van de eenentwintig door de provincie op 15 juni gekozen genomineerden. De Molen Banden heeft aangegeven de molen in eigendom te willen nemen, wanneer provincie en gemeente voor de restauratie en onderhoudskosten garant zullen staan. Tot 6 juni konden stemmen worden uitgebracht, maar op 9 juli is gebleken dat het gebied in Reek de eindstreep niet heeft gehaald.

Totaal financiering Eerdse molen rond dankzij forse impuls provincie en gemeente

Op 15 juli is een cheque van 430.809 euro door gedeputeerde Essed van de provincie Noord-Brabant uitgereikt aan de Stichting Eerdse Molen. Gelijktijdig ontving de stichting ook een cheque van 100.000 euro van de gemeente Veghel (afkomstig uit het Vlagheidefonds). Enkele weken voor de uitreiking steunde de Stichting Bouwcultuurfonds Zuid

Restauratie Heimolen van start

Eind juli is een begin gemaakt met de restauratie van De Heimolen in Sint-Hubert. Als eerste zijn een aantal draagbalken op de steenzolder gerestaureerd, door het weghalen van verrotte en slechte delen. Vervolgens wordt een bekisting gemaakt die volgegoten wordt met epoxyhars. De molen is in een slechte staat door het vele achterstallige onderhoud. De restauratie die nu wordt uitgevoerd, is het eerste grote onderhoud in 20 jaar. In 2008 stelde de gemeenteraad geld ter beschikking voor een hekwerk om de molen, maar het is nog onduidelijk of dit met het huidige onderhoud meegenomen wordt.

Serie molenkaarten Van Steenberg

De heer H. van Steenberg uit Raamsdonksveer heeft een serie molenkaarten uitgegeven. Het betreft:

- *De Jonge Sophia bij Groot-Ammers;*
- *De Oude Molen bij Oudemolen;*
- *De Westmolen bij Gorinchem;*
- *De Oostmolen bij Gorinchem;*
- *Windlust in Westmaas;*
- *De Houthuizer molen bij Lottum;*
- *De Verwachting in Tholen;*
- *Windlust in Vorstenbosch;*
- *de windmotor bij Genderen.*

De serie kaarten kost 5,40 euro inclusief portokosten en is te bestellen door het bedrag over te maken op Postbankrekening 747404 van H. van Steenberg, Kardeel 133, 4741 LR Raamsdonksveer onder vermelding van het gewenste (en bij overschrijving via een bankrekening het adres vermelden). Voor nadere informatie: tel. 0162-516602.

In 't kort

- Op 25 september wordt de molen Eolus aan het Aduarderdiep te **Aduard** officieel in gebruik genomen na een omvangrijke restauratie.
- In juli is de nieuwe lange spruit geplaatst in De Rietvink te **Nijetrijne**. Ook is de vervaardiging van onder andere nieuwe voeghouten afgerond.
- Op 21 augustus is de gerestaureerde molen de Valk te **Montfoort** officieel heropend.
- Na ruim twee decennia lobbyen en plannen is in augustus de aanleg van de nieuwe spoorzone **Deift** van start gegaan. Een technisch hoogtepunt bij de aanleg van de tunnel is het behoud van de monumentale molen De Roos, die staat waar de eerste tunnelbuis komt te liggen (*Molenwereld* 2009-6-240).
- In juli is met het schilderen van de molen, de laatste hand gelegd aan de restauratie en periodiek onderhoud van de Rijnenburgermolen te **Hazerswoude** (*Molenwereld* 2009-6-249).
- **Spijkenisse** zet na de bouwvak een tribune neer tegenover korenmolen Nooit

▲ De Antonius te Eerde ontdaan van een deel van de ombouw en de romp compleeteerd tot kaphoogte (foto: E. Janssen, 15 augustus 2009).

▲ Gedeputeerde Essed reikt de check uit aan B. van Berkel (midden) en E. Janssen (rechts) van Stichting Eerdse Molen (foto: E. Janssen, 15 juli 2009).

Nederland de stichting ook al met 12.500 euro voor de bouwkundige restauratiewerkzaamheden. Met deze middelen kan de restauratie van de Eerdse molen worden voltooid. De uitreiking vond plaats tijdens de ondertekening van de intentieverklaring om te komen tot een golfbaan op de voormalige vuilstort de Vlagheide. De gedeputeerde onderstreepte dat de Antoniusmolen in Eerde wordt gezien als een cultuurhistorisch monument, dat als poort dient naar een recreatiegebied. Wethouder Van Burgsteden gaf aan dat de gemeente Veghel niet kon achterblijven. Een fantastisch resultaat voor allen die zo geknokt hebben voor behoud en herbouw van de Antoniusmolen te Eerde!

Wandelroutes in en om Keldonk vullen fietsroute aan

Veghel is rijk aan cultureel erfgoed. Prachtige gebouwde- en natuurmonu-

menten sieren de gemeente. De gemeente Veghel wil graag dat mensen zich hier bewust van zijn of worden en heeft daarom enkele molenwandelroutes uitgebracht. De molenwandelroutes en de eerder verschenen 'Drie molenfietsroute' laten inwoners en bezoekers van Veghel op een andere manier kennismaken met de veelzijdigheid van de regio Veghel. In de folder 'Wandelroutes Keldonk Rondom de molen' staat een route van 8,5, van 6,5 en één van 4,5 km. Zowel de fietsroute als de wandelroutes zijn te verkrijgen bij diverse VVV's in de regio. In Veghel is de route te verkrijgen bij het UITpunt, Markt 1, in het centrum van Veghel. De routes zijn tot stand gekomen in samenwerking met de regio-VVV en de werkgroep 'Drie Molen fiets- en wandelroute'. De provincie Noord-Brabant heeft dit initiatief financieel ondersteund.

U kunt de fiets- en wandelroutes downloaden via www.keldonksemolen.nl

▲ Molen Eolus van de Fransumerpolder bij Aduard, de molen die voor veel molenliefhebbers de molen van Bernard Dijk zal blijven (foto H. Noot, 13 juli 2009).

aan een nieuw bestuurslid.
 - Op 25 juli overleed de bekende Engelse molenliefhebber en molinoloog Kenneth Major uit **Reading**. Hij was een van de grondleggers van de internationale molinologenorganisatie TIMS waar hij tot 1993 voorzitter van was. Nog dit jaar was hij met zijn echtgenote Helen aanwezig bij het TIMS-symposium in Nederland.

Molenkalender 2009

12 en 13 september 2009: Open Monumentendagen.
 12 september 2009: Friese Molendag.
 12 september 2009: Overijsselse Molendag.
 20 september 2009: Leidse Molendag.
 26 september 2009: Zaanse Molendag.
 3 oktober 2009: Raamsdonksveerse Molendag.
 4 oktober 2009: Limburgse Molendag.
 10 oktober 2009: Molenruilbeurs Dordrecht.
 11 oktober 2009: Molendag Noord-Holland Zuid.
 25 oktober 2009: Rijnlandse Molendag.

Molenkalender buitenland 2009

10 oktober 2009: Molendag Oost-Vlaanderen (B).
 11 oktober 2009: Molendag West-Vlaanderen (B).

Gedacht, waar vandaan belangstellenden kunnen volgen hoe de molen zeven meter wordt opgehoogd.

- Op 27 augustus is de gerestaureerde korenmolen De Liefde te **Streefkerk** weer in gebruik gesteld door de heer Van Engelshoven-Huls, gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland; gelijktijdig is de nieuwe huisvesting van de SIMAV in gebruik genomen.

- Op 12 juni is door middel van de onthulling van een steen met tekst de restauratie van molen Victoria te **Oosteind** officieel gestart.

- Victoria (Mengvoeders) Veghel heeft in het kader van haar 75-jarig bestaan vijf keer 5000 euro uitgereikt. Onder de gelukkigen zowel de Kilsdonkse Molen in **Dinther**, de **Keldonkse** molen De Hoop en de **Eerdse** Molen.

- Voor de bouwvakvakantie zijn de schilderwerkzaamheden aan het gevlucht van molen Nooit Gedagt te **Woudrichem** afgerond. Na de vakantie zijn de schilderwerkzaamheden door Straver uit Almkerk voortgezet, bestaande uit het schilderen van alle overige uitwendige onderdelen.

-Voorzitter Harrie Steeghs van de Molenstichting Weerterland treedt is per 1 juli 2009 teruggetreden. Nu de restauratie van de vier gemeentelijke windmolens in **Weert** in volle gang is, vindt Steeghs dat het tijd wordt om zijn plaats in het stichtingsbestuur over te dragen

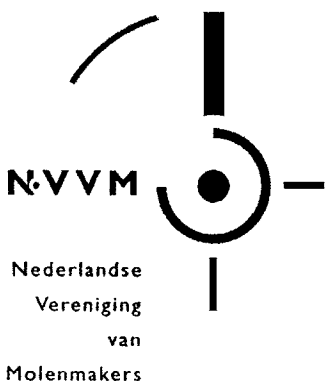
Cursusnamiddag "ambachtelijk olieslaan" Oostmolen Gistel

Wanneer? zaterdag 3 oktober 2009 vanaf 14u00
 Waar? Oostmolen, warandestraat 29 8470 Gistel
 Voor wie? alle geïnteresseerden

Gratis toegang

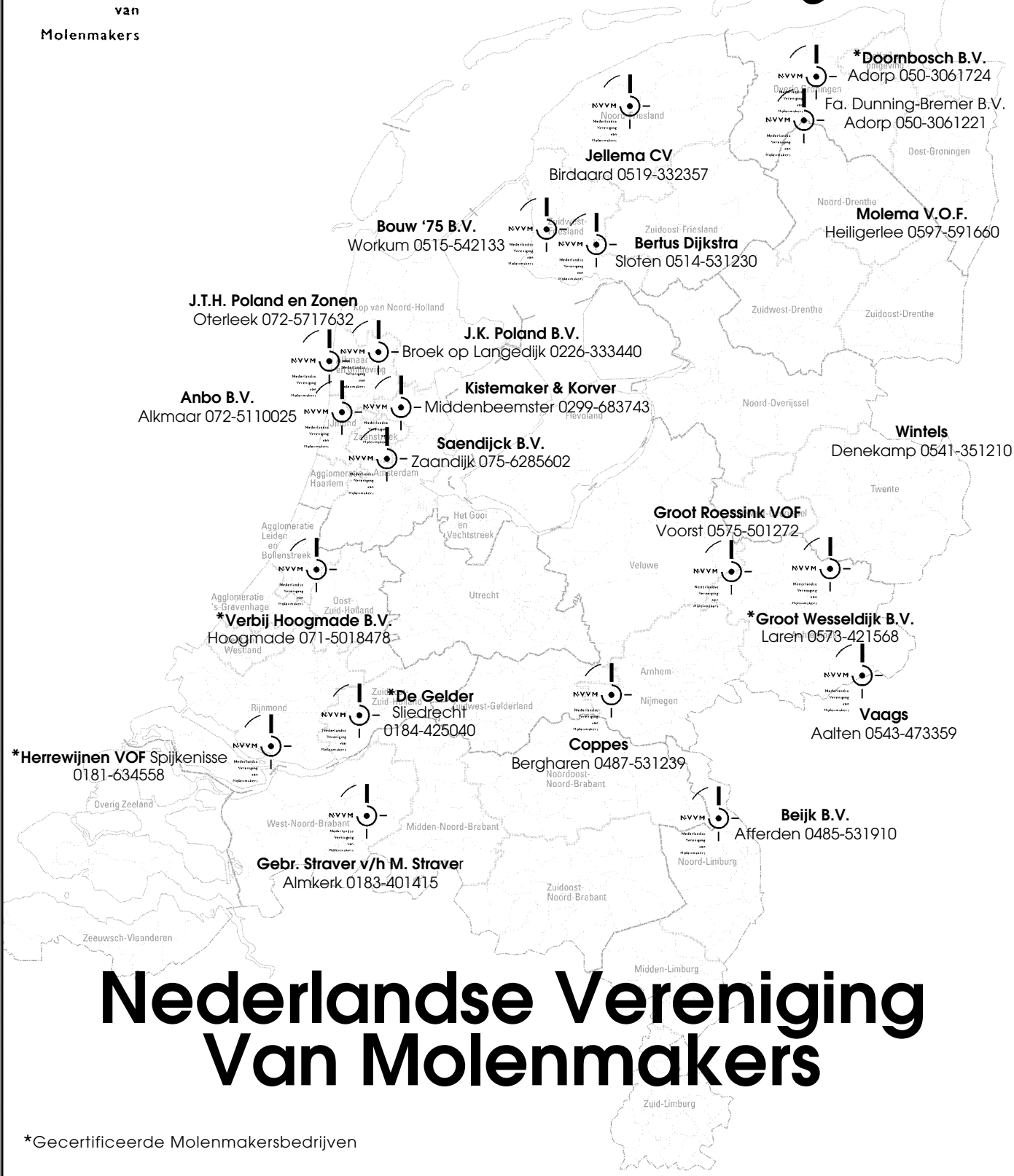
meer info: Benoit Delaere
 0486/30 12 72

Foto's: F. Vandenbulcke

Molens restaureren en onderhouden vraagt om vakmanschap en jarenlange ervaring. Die vindt u bij de leden van de Nederlandse Vereniging van Molenmakers. De bedrijven die het logo van de NVVM voeren staan borg voor.....

kwaliteit en deskundigheid.

Nederlandse Vereniging Van Molenmakers

*Gecertificeerde Molenmakersbedrijven

VAAGS

molenwerken

Op 26 maart 2009 werd ons kwaliteitssysteem beoordeeld door een 3-koppig auditteam. Na veel kritische vragen kwamen gelukkig evenzoveel lovende woorden. Aan het eind van de dag mochten we dan ook het begeerde certificaat voor De Erkende Molenaar in ontvangst nemen. Het auditteam zal vanaf nu elk jaar opnieuw bekijken of we het certificaat nog waardig zijn. Verbetering van vakmanschap en processen stond altijd al hoog op onze agenda, dus de toekomstige audits zien we vol vertrouwen tegemoet.

De diverse grote projecten lopen volgens planning. Zo wordt er bij de **Bataaf in Winterswijk** aan de kap en het achtkant gewerkt. In **Voorst** is de aannemer bijna klaar met het metselwerk aan de romp. In **Havelte** is het rietdek van het achtkant vervangen en zijn o.a. de kamwielen in de kap gerestaureerd. **Molen de Juffer in Gasselternijveen** kreeg een nieuw gevucht; de molen in **Rolde** een nieuwe as. In het Nederlands Openluchtmuseum krijgt de **Poldermolen** een grote beurt. In **Goidschalxoord** zijn we gestart met de omvangrijke restauratie. Ook zijn we hier begonnen met het opstellen van een Ruston ééncilinder dieselmotor in het bijgebouw. Deze motor dient als hulpaandrijving voor de molen. Hij is verworven van molenaar Landegent van de molen De Graanhalm in Haamstede, maar oorspronkelijk afkomstig uit de Achterhoek.

Al deze projecten zijn ook te volgen op www.vaags.nl

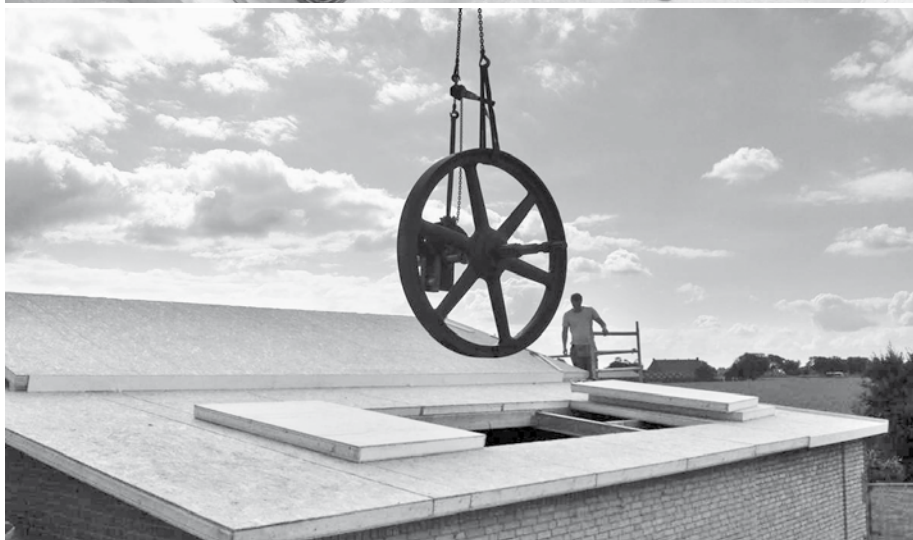
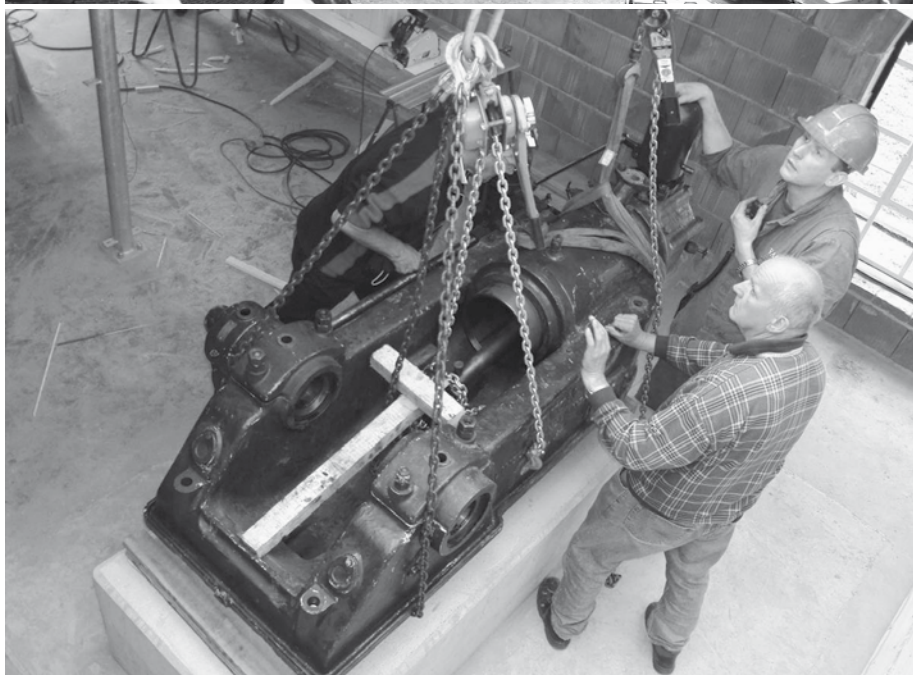
Daarnaast zijn er natuurlijk veel molens bezocht voor onderhoudswerk en schilderbeurten.

Het vervangen van de roeden aan de molen van Gasselternijveen (foto Vaags Molenwerken).▶

De Rustonmotor krijgt zijn plaats in de molen van Goidschalxoord (foto Vaags Molenwerken).▶▶

Het vliegwiel gaat door het dak (foto Vaags Molenwerken).▶▶▶

Jan en Frans Gunnewick, *molenaars van de wieg tot het graf*

Op 19 juni jl. overleed op bijna 88-jarige leeftijd de bekende Achterhoekse molenaar Frans Gunnewick, waarna op 24 juni de begrafenis plaatsvond op het Parochiekerkhof van de H. Antonius van Paduakerk in zijn woonplaats Vragender. Een week na de begrafenis, op 1 juli overleed zijn broer Jan, 90 jaar oud, de broer waarmee hij persoonlijk en zakelijk zo nauw verbonden was. Op 4 juli vond de begrafenis plaats op het kerkhof, waar nog geen twee weken eerder zijn broer ter aarde was besteld.

De beide broers waren geen onbekenden in de vaderlandse molenaarswereld en vormen de derde generatie uit een geslacht, dat al meer dan een eeuw de molen in Vragender bij Lichtenvoorde bemaalt. Grootvader Jan H. Gunnewick, geboren op 6 maart 1837 in het Ruurlose Broek, gemeente Eibergen, kocht hem in 1882. Bij zijn overlijden was hij 71 of 72 jaar oud en toen al lang en breed opgevolgd door zijn zoon Anton, die samen met zijn broers Jan en Hendrik het bedrijf voortzette. Anton bereikte de zeer hoge leeftijd van 95 jaar toen hij op 25 juli 1977 overleed. Al in 1948 had hij de molen verhuurd aan zijn zoon Frans, die hem in zijn trouwjaar 1950 kocht. Frans, geboren op 14 juli 1921 dreef op zijn beurt het bedrijf weer met zijn broer Jan, die iets ouder was, geboren op 7 oktober 1918. Frans was daarbij voor alles de molenaar en Jan zorgde vooral voor de handel en de boekhouding. Beiden zijn direct vanaf de schoolbanken in het vak gekomen, een vak, dat voor hen veel meer betekent dan een broodwinning.

Modernisering

Het bedrijf van Gunnewicks in Vragender was van oorsprong drievoudig. Naast het molenaarsvak werd ook dat van bakker beoefend en verder boerde men er nog naast. Vanaf de Eerste Wereldoorlog begon men zelf veevoerders te mengen, hetgeen vooral in de twintiger jaren meer opgang begon te maken. Men gebruikte in Vragender daar een elevator voor, elders deed men het toen nog primitiever: met de schop! Alhoewel men zich met de elevator best redden kon, deed toch in 1928 de eerste mengketel zijn intrede in het bedrijf. Zo werd de ba-

◀ Jan (l) en Frans Gunnewick bij de maalbak in de molen (foto 29 juni 1985).

▲ De oude molen in Vragender, later vervangen door de bestaande Vier Winden.

sis gelegd voor het moderne mengvoederbedrijf.

De naoorlogse veranderingen werkten ook in Vragender door. De bakkerij, een traditionele loonbakkerij, werd al snel na de oorlog opgegeven. In zo'n soort bakkerij verstreekte de klant het roggemeel en haalde later de broden af. Dit was na de oorlog niet lonend meer, te meer daar de bakker ter wille van de kwaliteit nog patentbloem moest toevoegen. Het consumptiegemaal ging in Vragender in die tijd dezelfde weg. Dit betrof uitsluitend de verwerking van rogge; tarwe was er eigenlijk alleen in de oorlog gemalen. Er bleek niet te concurreren tegen de grote meelfabrieken, die elkaar onderling toen ook flink bestookten.

Zo bleef rond 1950 alleen het veevoederbedrijf over. Maar dat stond toen ook aan de vooravond van een pijlsnelle ontwikkeling. Een ontwikkeling die misschien is samen te vatten in een aantal sleutelwoorden zoals: hamermolengrundstoffen-bulktransport-persen. In het jaar 1950 deed de hamermolen zijn intrede, de eerste in de Achterhoek! Toch werd er, als het maar enigszins kon, met de wind gemalen. Maar die molen kon het eigenlijk niet meer aan: te klein, te flauw en te slecht op de wind door steeds toenemende beplanting en bebouwing. Dit leidde in 1958 tot een opzienbarende stap: de bouw van een nieuwe windmolen!

Nieuwe molen

Welke ondernemer achtte het in 1958 nog verantwoord een windmolen te bouwen? Frans Gunnewick met broer Jan! Zo kwam de laatste nieuwe koren-molen in Nederland tot stand, gebouwd voor een particulier molenaarsbedrijf. Er zijn daarna in ons land nog wel meer

(nieuwe) molens gebouwd, denk alleen maar eens aan het trio in Heusden, maar daar lagen zonder uit zondering vooral landschappelijke en/of historische overwegingen aan ten grondslag.

De nieuwe molen, die de naam De Vier Winden kreeg, was veel groter en sterker dan zijn oude voorganger. Dat gold zowel voor het gaande als voor het staande werk. Want op het plaatsje van de grondzeiler kwam een grote balliemolen te staan op een onderbouw van ruim acht meter hoog met een grondvlak van tien bij tien meter en een vlucht van 24 m. Was dit bouwen van een windmolen in 1958 nu een onverantwoorde

investering geweest? Het najagen van een soort hersenschim? Anachronisme? Hobbyisme? Zeker later is gebleken dat het niet het geval is geweest, maar nog in 1968 kon Rijnenberg, de onvergetelijke hoofdredacteur van „De Molenaar“ en niet alleen koren-molen-, maar ook maalderijdeskundige bij uitstek, kernachtig schrijven:

'De molen te Vragender behoort tot de meest praktisch ingerichte windkorenmolens van ons land, die zelfs in onze tijd nog zin heeft en levensvreugde schept voor de molenaars. Men denke vooral niet, dat die molenaars daar in Vragender niet met hun tijd zijn meegegaan; zij hebben een veevoederbedrijf, dat naar de eisen van deze tijd is ingericht.'

De nieuwe molen en zijn molenaars waren tot grote prestaties in staat. Zo maalde Frans Gunnewick op een dag vlak voor Kerst 1959 bij een mooie zware zuidoostenwind van 's morgens zeven tot 's avonds zeven 24 ton. Later op de avond kwamen daar nog twee ton bij! Frans vertelde, dat hij nog nooit tevoren zoveel op een dag gemalen had en het daarna ook nooit meer gedaan heeft.

Twee bedrijven

Toch zouden de grote veranderingen, die zich in het molenaarsbedrijf begonnen te voltrekken de molen in Vragender niet ongemoeid laten:

1. Het veevoederbedrijf zou uitgroeien tot een volwaardige mengvoederfabriek.
 2. De windmolen zou weer volledig in bedrijf komen voor het malen van graan voor menselijke consumptie.
- Om bij het laatste te beginnen: In 1972

▲ De veevoederfabriek, de molen (en de tuilmolen) in 1985, het jaar waarin Jan en Frans Gunnewick hun halve eeuw molenaarschap vierden.

▲ In 1992 kreeg de molen nieuwe roeden. Frans (l) en Jan zittend op een uitgekomen roe (foto Th.J. Esselink, 8 juli 1992).

begon Frans Gunnewick weer op bescheiden wijze tarwemeel te malen: zo'n 400 kg per week, haast meer als hobby bedoeld. Maar daar bleef het niet bij. Een klein groepje molenaars besloot opnieuw te proberen het oude molenaarsvak nieuw leven in te blazen, waaronder Frans Gunnewick. Zo werd op 26 maart 1976 het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde opgericht, waarvan Frans de eerste voorzitter werd. Dit Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde onderhield nauwe connecties met het Echte Bakkersgilde. Beide gilden gingen min of meer uit van dezelfde filosofie: een prima produkt, op de oude ambachtelijke manier vervaardigd en goed gebracht spreekt het publiek aan. Bovendien lagen de arbeidsterreinen van de beide gilden in elkaars verlengde. Zo waren de ambachtelijke bakkers, de echte bakkers, bereid om zelfs op contractbasis tarwemeel af te nemen van de ambachtelijke molenaar. Twee sterke troeven, die leidden tot het „bruin van de molen“, brood dat een begrip werd en in augustus 1976 geïntroduceerd werd bij het publiek op de molen in Vragender. In mei 1983 werd ook daar weer het viergranenbrood naar buiten gebracht. Juist die combinatie molenaar-bakker maakte de herleving van het oude muldersambacht mogelijk. Bovendien had het een sterk wervend effect naar buiten.

Al met al heeft Frans Gunnewick hier een groot en werkzaam aandeel in gehad. Nog sterker: hij heeft eigenlijk voor de tweede maal bewezen, dat een windmolen een lonend bestaan kan verschaffen op een moment, dat dit algemeen onmogelijk geacht werd. Dat begon in 1958 met de bouw van een nieuwe windmolen voor de veevoederfabricage en daarna in 1976 met het volledig overschakelen op het malen voor consumptiedoeleinden. De omzet was sinds 1972 in 1985 verhonderdvoudigd tot een veertig ton per week, die hun weg vinden naar bakkers, reformwinkels, spaghetti-fabriek en particulieren. Zo

groeide naast de veevoederzaak een nieuw, volwaardig bedrijf. Beide bedrijven waren evenwel in de loop der jaren sterk uiteengegroeid en elk had zijn eigen besognes en totaal anders gerichte toekomstmogelijkheden. Vandaar, dat het een verstandige oplossing was om beide bedrijven om te zetten in twee ondernemingen. Zo vond per 1 januari 1976 de splitsing plaats. Frans ging verder met de molen en het consumptiegemaal en Jan met Gunnewick Mengvoeders B.V. Beide bedrijven konden nu, zonder elkaar te hinderen, uitgroeien. De mengvoederfabriek maakte onder Jan en diens kinderen ook een spectaculaire groei door. Recent nog werd een Duitse tak opgericht: Gunnewick Agrar GmbH.

Lief en leed

De belangstelling voor molens was beslist niet alleen beroepsmatig. De molensliefde bij Jan en Frans zat diep. Wat ze wisten en konden hielden ze beslist niet alleen voor zichzelf. Ze leidden vrijwillige molenaars op en vooral Frans was een vraagbaak voor menige ambachtelijke molenaar. Beide broers gingen graag op molenpad en bezochten als het kon trouw de jaarvergaderingen van De Hollandsche Molen.

Met het ouder worden ging bij beide broers de leeftijd zijn tol eisen. Ze trokken zich terug uit hun bedrijven die ze met een gerust hart aan hun jongere generatie overlieten. De belangstelling bleef. Hoe kon het anders?

Beiden hebben in hun persoonlijke leven ook veel persoonlijk leed en verdriet te verwerken gekregen, vooral Frans.

Op 28 november 1972 overleed zijn zoon Anton, slechts 18 jaar oud, na een simpele operatie. Hij was een veelbelovende windkorenmolenaar, die zeker in de voetsporen van zijn vader en grootvader zou zijn getreden.

Tien jaar later, op 17 mei 1982, moesten Frans en zijn twee dochters veel te vroeg,

afscheid nemen van hun vrouw en moeder Mina Gunnewick-Bleumink, 64 jaar oud. Frans vond daarna een levensgezellin in Truus Pijnappel, weduwe van een collega uit Klarenbeek.

Op 21 mei 1999 overleed dochter Annie, 41 jaar oud. Met zwager Henk Klein Gunnewick en Sjors Pijnappel, de zoon van Truus, vormde ze de jonge generatie op de molen in het voetspoor van vader Frans.

Op 9 augustus 2006 overleed dochter Marian, echtgenote van Henk Klein Gunnewick, sinds 1980 Frans' rechterhand op de molen, slechts 50 jaar oud. Na de dood van Annie was Marian heel vaak op de molen, bij haar man Henk en Sjors. Zij deed de boekhouding, hielp in de winkel en thuis bij vader Frans en Truus.

Uiteraard trok dit en ander groot leed zijn sporen in de familie; het is niet om door te komen! De laatste keer dat ik bij hem was liet hij mij het onderstaande gedicht lezen. Het stond naast hem:

VOETSPOREN

Eens had ik een droom.

Ik droomde dat ik wandelde langs het strand samen met God.

Tegen de blauwe lucht tekenden zich perioden uit mijn leven af en voor elke periode waren er twee paar voetafdrukken in het zand:

één paar van mijzelf en het andere van God.

Terugkijkend naar die voetstappen zag ik opeens een stuk waar maar één paar voetstappen stond.

Ik zag ook dat dat precies was op het moeilijkste en verdrietigste moment van mijn leven.

Dit hield me bezig en ik legde mijn probleem aan God voor.

Ik zei: 'God, U hebt beloofd, dat U altijd bij mij zou zijn!

Maar ik heb gezien dat juist op het moeilijkste moment van mijn leven er maar één paar voetstappen is.

Ik snap niet, dat U me juist op dat moment hebt verlaten.'

Maar God zei: 'Mijn lieve kind, Ik houd van je en zou je nooit verlaten.

In jouw momenten van strijd en lijden, daar waar je maar één paar voetstappen ziet, daar was het... dat Ik je droeg.'

Ook hierin was het leven van Frans Gunnewick getekend en dat van Jan eigenlijk niet minder. Ook hierin herkennen de broers elkaar.

De lege plaats die zij nalaten is enorm; uiteraard het allermeeest in hun gezinnen, hun families. Maar ook daarbuiten. In feite is met hen een tijdperk afgesloten. De kans dat voor een echt molenaarsbedrijf nog een nieuwe, klassieke molen wordt gebouwd is nagenoeg nihil. Zo zullen zij dan ook in de molengeschiedenis blijven voortleven, maar er is zoals hierboven aangegeven, nog veel meer.

Het moge de familie tot troost zijn.

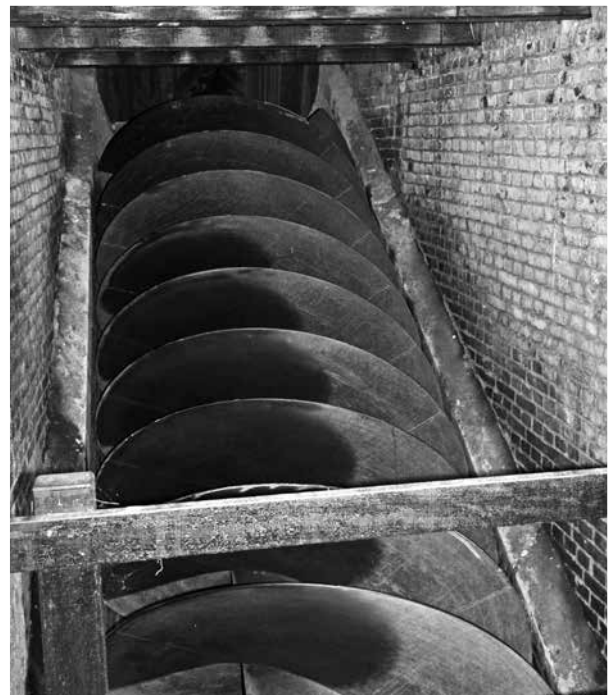
◀ De molen van het vormalige waterschap Garsten is als herboren. Een halve eeuw geleden zal niemand ooit gedacht hebben dat deze molen weer water zou verzetten? (foto D. Kenbeek, 29 juni 2009).

▲ Het officiële gebeuren (foto J. Vendrig).

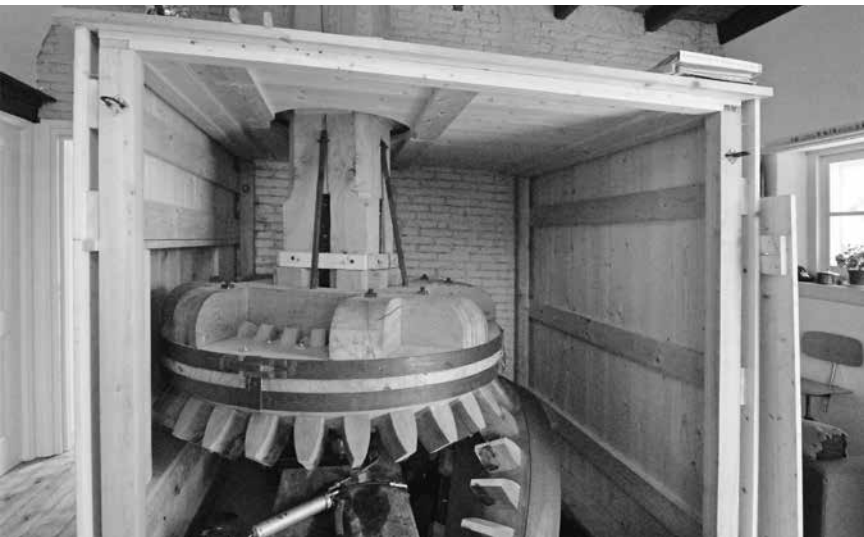
De *Garstenmolen* in bedrijf gesteld

Na een ingrijpende restauratie kan de Garstenmolen weer malen.

▲ De nieuwe vijzel van de molen van Garsten (foto D. Kenbeek, 29 juni 2009).

◀ De nieuwe overbrenging van de spil op de vijzel die beide uiteraard ook nieuw zijn (foto J. Vendrig, 29 juni 2009).

Dat daadwerkelijk malen was er een halve eeuw al niet meer bij. Toen de molen als recreatiewoning werd ingericht sloopte men de spil uit de molen en werd de vijzelbalk afgezaagd. Dat is ongedaan gemaakt bij de nu voltooide en door Verbij uitgevoerde restauratie. De molen is voorzien van nieuwe roeden en een nieuw rietdek. Het gaande werk is gerestaureerd en gecompleteerd, ter-

wijl ook de fundering is hersteld. Klapstuk is een nieuwe verlengde vijzel waardoor de molen weer voor de polder kan malen.

De restauratie is financieel mogelijk gemaakt door de Provincie Utrecht, het Ministerie van OC&W en waterschap Amstel, Gooi en Vecht.

De opening is op 26 juni verricht door de heer J. de Bondt, dijkgraaf van water-

schap Amstel, Gooi en Vecht, de rechtsopvolger van het waterschap Garsten, en de heer Jhr. L. de Geer, voorzitter van de Stichting De Utrechtse Molens en Het Utrechts Landschap. De molen is eigendom van de Stichting De Utrechtse Molens en verhuurd aan de familie Voskuil-Van Beurden. Als vrijwillige molenaars bemalen Arno Goubitz en Rogier de la Rive Box de molen.

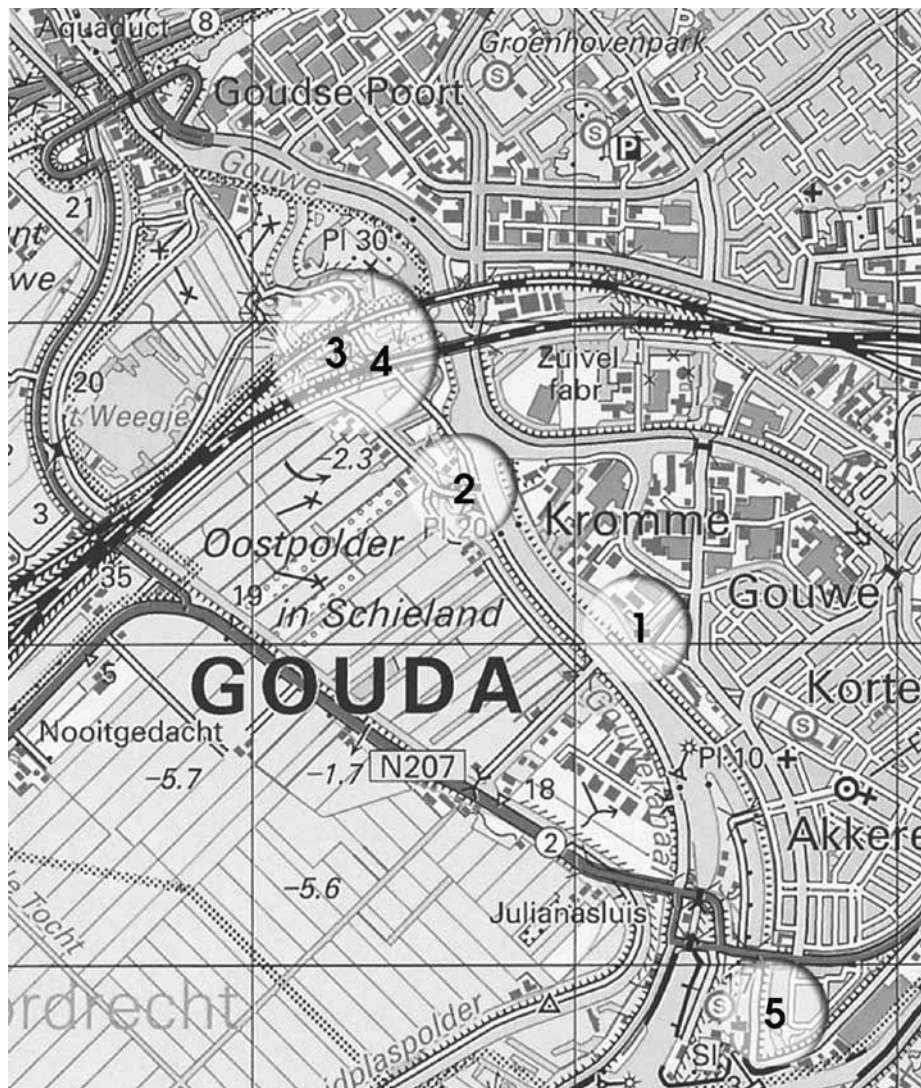
Restauratie Goudse Mallemolen

VAN START

Dick Kenbeek

De Mallemolen in de steigers (foto D. Kenbeek, 24 juni 2009).

De Mallemlen staat op de grens van het bedrijventerrein Kromme Gouwe en de wijk Korte Akkeren. De Gouwe is niet alleen een belangrijke provinciale vaarroute, waaraan voortdurend is en wordt verbeterd, maar ook een belangrijk onderdeel van de boezem van Rijnland. Omstreeks 1900 werden een aantal bochten in de Gouwe afgesneden. Zo ontstond in Gouda de Nieuwe Gouwe, rechts op het topografische kaartje. De oude Gouweloop, waar de Mallemlen op uitmaalde, bleef als Kromme Gouwe bestaan. Kort voor de oorlog werd het Gouwekanaal gegraven midden op het kaartje. Dit Gouwekanaal sneed de Oostpolder, gelegen tussen de Zuidplas en de Gouwe, in twee stukken, waarvoor een nieuw gemaal werd gebouwd tegenover de splitsing van Gouwekanaal en de Nieuwe Gouwe. Het lijkt alsof de Mallemlen uitslaat op het Gouwekanaal, waar hij dicht bij staat (op het kaartje aangegeven als gemaal, maar dat toch niet het geval).

1. Mallemlen met gemaal.
2. Het in 1936 gestichte gemaal met schutsluis voor de Oostpolder in Schieland.
3. De Moordse Wip, gesloopt in of kort na 1907.
4. De Waddinxveense Molen, gesloopt in 1830.
5. Het in 1936 gebouwde dieselgemaal Mr. P.A. Pijnacker Hordijk, een boezemgemaal van Rijnland met een capaciteit van 2.000 m³/min.

Op woensdag 24 juni is na een toespraak van wethouder Jansen van de gemeente Gouda met het onthullen van een gedenksteen de restauratie van de Mallemlen officieel van start gegaan. De wethouder werd bijgestaan door twee andere 'steunpilaren', te weten Jan Hofstra namens de provincie Zuid-Holland en de directeur van woningcorporatie Woonpartners Midden-Holland. Deze corporatie is met haar nieuwbouwproject Leliepark naaste buur en heeft daarom de molen 'geadopteerd'. Op zich niet verwonderlijk want bij de verkoop van de appartementen werd de toekomstige bewoners uitzicht op een gecompleteerde molen voorgespiegeld. Het resultaat is een gewaardeerde financiële bijdrage.

Biotoop

Volgens de projectleider is met de bouw van de drie woontorens wel degelijk rekening gehouden met de windvang van de molen, zowel door de vorm (half rond) als door de plaats van de torens op zich en de situering van de ronding ten opzichte van elkaar en de molen. De aanwezige molenaars en molienliefhebbers waren het er in ieder geval over eens dat de windvang nog wel eens mee zou kun-

nen vallen. Natuurlijk een wat subjectief oordeel en mogelijk beïnvloed door de harde wind tijdens het gebeuren. In het kader van de 'discussie Jurgens' (*Molenwereld* 2009-1-32) is het interessant hoe dit in de praktijk gaat uitwerken.

Bouw

De eerste molen op deze plaats werd in 1530 gebouwd met consent van keizer

Karel V. In 1803/1804 werd een nieuwe stenen gebouwd als opvolger van de wipmolen waarvan gedeelten van het muurwerk onder de begane grondvloer teruggevonden zijn. Samen met een andere, noordelijker gelegen wipmolen bemaalde hij het ambacht Moordrecht dat in 1863 opging in de toen gestichte en 482 hectare grote Oostpolder. De polder behoorde tot Schieland maar de Mallemlen sloeg via een circa honderd meter lange en nog bestaande voor-

▲ De Mallemolen omstreeks 1904.

boezem uit op de Kromme Gouwe, onderdeel van Rijnlands boezem.

Op 29 oktober 1803 werd de bouw van de nieuwe molen aanbesteed waarvan het metselwerk op 15 augustus 1804 gereed moest zijn. Dit werd gegund aan Leendert van der Starre uit Zevenhuizen voor 52 stuivers per duizend stenen. Voor de bouw zijn 360.450 stenen verwerkt waarvoor hij 947 gulden en 16 stuivers ontving.

Verder werd betaald aan:

- *de Wed. Jan de Jong* voor het timmerwerk *f* 1950:--:--;
- *de Wed. Jan de Jong* voor het buitenwerk *f* 1.347:16:--;
- *Cornelis Wout* voor de levering van tras *f* 1.569:10:--;
- *Cornelis Schouten* voor ijzerwerk *f* 211:7:--;
- *Jan Smits* voor stenen *f* 793:7:--;
- *Jan Smits* voor rietmatten *f* 5:8:--;
- *Arij Kooij* voor stenen *f* 760:6:--;
- *Cornelis Molenaar* voor stenen *f* 347:11:12;
- *J.C. van Kerkwijk* voor tras *f* 129:15:8;
- *J. Wichers* voor kalk *f* 594:19:--;
- *R. van der Kooij* voor het leveren van hout, arbeidsloon en opzicht *f* 1120:--:--;
- *Kors van der Torren* voor hout en zaagloon *f* 1887:11:8;
- *Jacob Visser* voor zeilen *f* 277:11:4;
- *Hendrik Kurvers* voor ijzerwerk *f* 369:11:4;
- *Tieleman Pak* voor het verfwerk *f* 465:13:8.

De totale bouwkosten bedroegen *f* 16.226:15:14.

Gemaal

Door de stichting van een gemaal met een Deutz-zuiggasmotor, type E5, en centrifugaalpomp naast de molen kwam deze in 1904 buiten bedrijf. Aanleiding tot de bouw van het gemaal zou wel eens de sloop van de andere molen geweest kunnen zijn die moest wijken voor de aanleg van een spoorbrug over de Gouwe (zie *Molenwereld* 2008-7/8-282).

Op 15 November 1906 werd de molen ontruimd, en volgens contract gedeeltelijk gesloopt. De romp werd afgedekt met een tienkantig dak en gereed ge-

maakt voor bewoning door de aannemer, Johannes de Hoog. De betaling geschiedde met gesloten beurs: de aannemer kreeg de kap c.a. en moest in ruil daarvoor de romp van een dak voorzien.

De romp is tot voor een aantal jaren altijd bewoond geweest wat zeker tot zijn behoud heeft bijgedragen. Dit geeft ook aan dat er geen sprake is van doorslaand metselwerk en dat de molen droog is. Wel was de romp aan de regenkant geteerd waarvan de sporen nog te zien zijn. Bij de restauratie komt dat niet terug.

Bewoning

Het wonen in de romp was geen onverdeeld genoeg. Mevrouw De Ruiter die met haar man van 1935 tot 1979 in het restant woonde stelde in 1986: "Het was een rotkot, hoor. We hadden geen burens, er was geen waterleiding of gas. Ach, ik heb er geen spijt van gehad. Maar je zat er alleen, hè. Helemaal alleen in het weiland, hartstikke alleen". Een uitstekende biotoop zouden we nu zeggen.

De gevoelens van mevrouw De Ruiter zijn verklaarbaar. Zij was gedwongen in 1935 van een ééngesinswoning in de

stad met rondom buren te verhuizen naar een afgelegen onderkomen buiten de stad. Reden was dat bij haar man Johannes de Ruiters een nier verwijderd moest worden waardoor hij verplicht werd zijn baan bij de politie op te geven. De Ruiters zelf had het echter goed naar zijn zin in de polder.

Evenals de meeste watermolenaars kon hij niet van de bediening van het gemaal alleen leven maar zijn bijverdiensten waren van een heel andere aard. Hij werd manasje van alles voor de gemeente en beheerde het asiel, hield toezicht op het naastgelegen woonwagenkamp (toen al!), was hoofd marktgaarder, contro-

▲ De voorboezem naar de Kromme Gouwe met de molenromp en het gemaal. Het flatgebouw links werd gesloopt voor de bouw van enkele torenflats (foto jsb, 22 maart 1985).

▲ De nieuwe torenflats langs de voorboezem naar de Kromme Gouwe (foto E.G.M. Esselink, 8 juni 2009).

◀ Belangstelling vanuit de Goudse tak van de bekende molenaarsfamilie Noorlander (foto D. Kenbeek, 24 juni 2009).

leerde de hondenbelasting en verzorgde het transport van krankzinnigen! De stortvloed van baantjes leverde hem bij zijn pensionering zelfs een koninklijke onderscheiding op.

Behoud

In 1986 is er een eerste poging om tot herstel te komen. De aanzet daartoe wordt gegeven door Johan Bakker die

▲ De onthulling van de gevelsteen (foto D. Kenbeek, 24 juni 2009).

▲ Sporen van het (stook-)verleden (foto D. Kenbeek, 24 juni 2009).

een uitgebreide brief schrijft naar de Vereniging Behoud Stadsschoon Gouda met het verzoek of deze bereid is bij de gemeente een lans te breken voor het herstel van deze molen. De vereniging toont zich enthousiast en schakelt de Stichting Gouds Monumentenfonds in. Er wordt een aparte molenstichting opgericht, onder andere om sponsors te benaderen, en de Kamer van Koophandel en Fabrieken komt als eerste over de brug met een beginkapitaal van enkele duizenden guldens. Men realiseert zich ook dat de renovatie op particulier initiatief zal moeten gebeuren. De gemeente, eigenaar van de romp, heeft altijd een afwachtende houding aangenomen en nooit aspiraties getoond voor een restauratie, aldus Hans Verwey, secretaris van het Gouds Monumentenfonds, die erg veel werk verzet om de zaak van de grond te tillen.

De molen wordt bezocht door ambtenaren van de RDMZ die gaan werken aan een restauratieplan. De kosten worden aanvankelijk begroot op zeven ton (guldens uiteraard) maar later denkt men dat het voor minder zal kunnen vanwege de goede staat van muren en fundering. In de Goudsche Courant van 17 juli 1986 meldt de secretaris optimistisch 'Er staat water op het scheprad'. De praktijk is echter weerbarstiger en het wordt stil rond de molen. Probleem is het voorstellen van de gemeente om bij de molen een brug over het Gouwekanaal te bouwen.

Pas in 2003 verschijnt de molen weer in het nieuws. In de *Rijn en Gouwe* van 27 augustus wordt bericht: 'De incomplete molen aan het eind van de Eerste Moordrechtse Tiendweg krijgt wellicht een beschermde status als rijksmonument. De bewoonde molenromp wordt door de RDMZ van algemeen belang geacht, zo is te lezen in een brief aan de gemeente Gouda. Het is één van de weinige restanten van de talrijke poldermolens die ooit in dit deel van de provincie stonden. Cultuurhistorisch wordt de conisch gemetselde romp als 'essentieel onderdeel' gezien van de waterstaatkundige geschiedenis van de Goudse regio. De gemeente wordt gevraagd binnen vijf maanden advies uit te brengen over de (her-) waardering van de inmiddels bijna vergeten molenromp. Volgens de Monumentenwet moet het gemeentebestuur de belanghebbenden over de kwestie horen. De Rijksdienst wil tevens binnen vijf maanden de verslagen van deze hoorzittingen ontvangen.'

In 2004 krijgt de Mallemolen inderdaad de monumentenstatus en dit opent de weg naar het nu aangevangen herstel. De houding van de gemeente is inmiddels een andere is dan die in 1986 wat ongetwijfeld ook te maken zal hebben met die monumentenstatus en de daardoor ontvangen subsidies. Volgens krantenberichten zou de gemeente niet meer dan een ton uit eigen middelen hoeven bijdragen. De genoemde brug moet er ook nog steeds komen maar zal een stuk noordelijker komen te liggen.

Herstel

De molen krijgt een vlucht van 27,35 meter met Oud-Hollands tuig. Daarmee behoort hij zeker niet tot de minste van de Zuid-Hollandse molens. De overbrenging wordt: Bovenwiel 59 kammen, bovenschijf 36 staven, onderschijf 25 staven en onderwiel 91 kammen. Deze gegevens konden uit oude rekeningen gehaald worden en leveren een overbrengingsverhouding bovenas: wateras van 1: 0,45 op.

Het scheprad krijgt een diameter van 6,10 meter zoals vermeld in Teixeira de Mattos en de breedte volgt uit die van de bestaande krimp die 56 cm bedraagt. Hiermee moet het rad een opvoerhoogte van thans 1,70 meter overwinnen bij een

tasting van circa 73 cm. De molen zal in overleg met het Hoogheemraadschap Rijnland een waterverversingsfunctie gaan vervullen in het stadsdeel Korte Akkeren. In feite het 138 hectare grote stuk dat na het graven van het Gouwekanaal, in de jaren dertig van de vorige eeuw, van de Oostpolder is afgesneden. Tevens krijgt de molen een educatieve functie samen met het nog in een apart project te restaureren voormalige zuig-gasgemaal. Een vrijwillig molenaar met interesse in het educatieve deel (en voldoende vrije tijd?) wordt nog gezocht. Er komt geen woning terug in de molen. Het molenmakerswerk is begroot op 450.000 euro en wordt uitgevoerd door molenmakerij De Gelder uit Sliedrecht met dien verstande dat molenmaker Verbij de wielen voor zijn rekening neemt. Het bouwkundige deel is gegund aan de firma Schippers en Den Hartog Bouw uit Groot Ammers die al eerder met De Gelder op molengebied heeft samengewerkt. Dit deel is begroot op 420.000 euro en moet in januari gereed zijn. Volgens de planning is de molen medio 2010 weer draai- en maalvaardig.

▲ De in 1907 gesloopte Moordse Wip. De naam heeft niets uit te staan met een criminele daad, maar Moord is een in de volksmond nog wel gehanteerde naam voor Moordrecht: "Die woont op Moord". Die naam heeft heel oude papieren: 'De ingelanden van Moert met malcander overcomen sijn dat sijn noch een watermolen setten sullen en dat in aldanich manieren dat doe van dat Westen een molen setten sullen in dat Oestende up die selfd kulck en bosome daer die ander molen up staat en dese molen sal dat soe weesen als die ander molen. Gedaen in Sinte Martij scouwe anno 1502.'; het besluit voor de stichting van deze molen.

De Sluismolen van Streefkerk

Naar aanleiding van het bericht in het vorige nummer van *Molenwereld* over de Sluismolen van de polder Streefkerk schrijft de heer Jan den Besten uit Loenen a/d Vecht:

'Het bestek en tekeningen voor de restauratie van de onderbouw plus advisering tijdens de uitvoering heb ik met veel genoegen mogen doen.

In 2007 werd een werkgroep 'Herstel Molencomplex Streefkerk' opgericht, bestaande uit:

Henk van Dieren, Lid D.B.Simav./voorzitter,

Piet Vergouwe, Lid T.C./secretaris,
(T.C.= technische commissie Simav.)

Wim van Veen, Lid T.C.

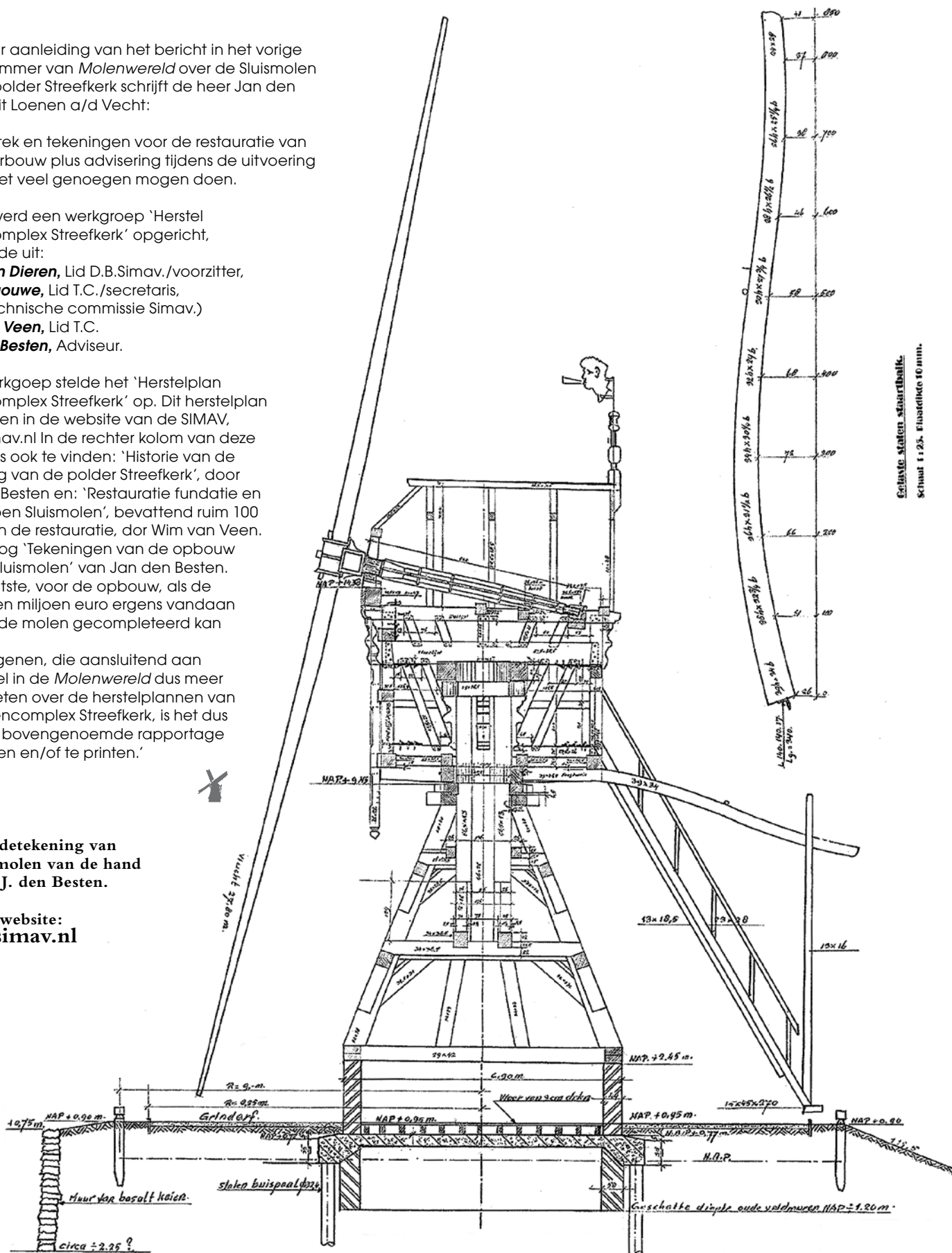
Jan den Besten, Adviseur.

Deze werkgroep stelde het 'Herstelplan Molencomplex Streefkerk' op. Dit herstelplan is te vinden in de website van de SIMAV, www.simav.nl In de rechter kolom van deze website is ook te vinden: 'Historie van de bemaling van de polder Streefkerk', door Jan den Besten en: 'Restauratie fundatie en waterlopen Sluismolen', bevattend ruim 100 foto's van de restauratie, door Wim van Veen. Als slot nog 'Tekeningen van de opbouw van de Sluismolen' van Jan den Besten. Deze laatste, voor de opbouw, als de Simav een miljoen euro ergens vandaan krijgt en de molen gecompleteerd kan worden.

Voor degenen, die aansluitend aan het artikel in de *Molenwereld* dus meer willen weten over de herstelplannen van het molencomplex Streefkerk, is het dus mogelijk bovengenoemde rapportage te bekijken en/of te printen.'

Doorsnedetekening van de Sluismolen van de hand van ing. J. den Besten.

Zie ook website: www.simav.nl

Centrale staartbalk.
Schaaf 1:25. Flaatdikte 10 mm.

De vorige 'Zoeker', die in het juli/augustusnummer met de vervallen voorboezem de restanten van een molenfundering is niet tot een oplossing gebracht. Mevrouw Van Niekerk vermoedt dat het bij de Benschopper Molenvliet achter Hoenkoop in de Krimpenerwaard is dan wel bij het fietspad op de kruising Molenvliet/Kleine Wetering tussen Ouderkerk a/d IJssel en Berkenwoude. Volgens een andere molenliefhebber is vermoedelijk geen van beide juist. Als u het weet wilt u het dan ons te kennen geven?

Hierbij de nieuwe 'Zoeker'; deze keer buiten twijfel een Zaanse paltrok, Maar welke is het? Reacties a.u.b. te richten aan de redactie van de Molenwereld, Moerdijkstraat 39, 2751 BE Moerkapelle, fax 079-5931303, e-mail: redactie@molenwereld.nl

Molens in de rouw in Zeeuws-Vlaanderen

Naar aanleiding van de artikelen over de rouwstand in *Molenwereld* begin dit jaar schrijft de heer Sjaak Herman uit Sluis het volgende:

'Het is altijd weer smullen over de diepgang van de artikels. Zo ook over de wiekstanden betreffende rouw in de diverse streken van ons land. Mijn interesse als praktiserend vrijwillig molenaar op Cadzand beperkt zich niet tot de molen zelf, maar ook de tradities in onze streek hebben mijn belangstelling, en voorzover mogelijk pas ik die dan ook consequent toe. Zo werd ik door de twee artikels over de rouwstanden (in nr. 1 en 2 van 2009) met ons gebruik geconfronteerd.

Ik wist wel hoe het ongeveer was in West Zeeuws Vlaanderen, maar het naadje van de kous niet. Ik heb drie oud-molenaars (Luteijn, De Hulster en Lijbaart) gevraagd hoe bij hun het gebruik was.

Unaniem was het zo: de molen werd alleen maar 'in de rouwe' gezet voor familie op de stervensdag, waarbij het kruis een stuk voorbij de middenstand gezet werd.

Aan het kruis werden geen speciale handelingen verricht zoals bijvoorbeeld in de Zaan.

Na de dag v.d. begrafenis werd weer de normale stand ingenomen, dus in totaal maar circa vijf dagen.

Kwam het voor dat de rouwstoet de molen passeerde, dan werd de molen gevangen, en werd deze met de stoet meegekruid tot aan het kerkhof.

Het toeval wil dat in 2 Belgische molenbladen (Molenecho's 4/2008 pag. 202, en West Vlaams molenblad 4/2008 pag. 160) ook over rouwstanden geschreven is. Welnu, in de Vlaanderen heerste het zelfde gebruik als bij ons; niet zo vreemd omdat Nederlands en Belgisch Vlaanderen, lange tijd 1 geheel vormden.

Het gebruik wordt in onze streek gelukkig nog steeds toegepast, en helaas heb ik zelf de afgelopen twee jaar de molen tot driemaal toe in de rouw moeten zetten. Het viel me daarbij op dat velen door de niet gebruikelijke stand van het kruis opmerkten dat er een sterfgeval in de familie was; het mist dus zijn effect tot op heden nog steeds niet.

Men moet dit teken zien in de tijd dat rouwbrieven eigenlijk niet verstuurd werden, maar dat dat alleen maar in de buurt zgn. "de wete" gedaan werd; de lijkdienaar ging van deur tot deur om het overlijden mede te delen.'

Na gedane arbeid
is een makkelijke
stoel in de molen
en een goed
molenblad goud
waard.

Johan Ottevanger

molenaar voor Rijnland
en Schieland

COLOFON

Rijnlandse
Molenstichting
Torenlaan 10
2215 RW Voorhout

Tel. 0252-245353
Fax 0252-245385
Bankrekening no. 5665.47.163
K van K Leiden S 165575

De Rijnlandse Molenstichting is
opgericht op 11 maart 1959

Waar draait het bij de Rijnlandse
Molenstichting om:

- Om de molens

Wij herstellen en onderhouden molens in
Rijnland. Al onze molens worden door
vrijwillige molenaars bemalen, waarbij wij
ernaar streven om deze molens zo mogelijk
en zo nodig in te kunnen zetten voor de
bemaling.

- Om het landschap

Wij bewaren het karakteristieke Hollandse
landschap voor nu en later. Bij dat landschap
horen de molen en hun omgeving.

"Molens Rijnland" is een uitgave van de
Rijnlandse Molenstichting en verschijnt
eens per kwartaal in het maandblad
"Molenwereld".

Molens RIJNLAND

Andries Veloo

Op zaterdag 11 juli had ik met Johan afgesproken om een bezoek te brengen op de Oukoopse wip bij Reeuwijk. Om bij de molen te komen moet je een stuk door het land lopen, dat geeft niks, want het is bijna het mooiste stukje Holland dat er is. Er stond een matige tot vrij krachtige wind uit Z.Z.W. er was een fantastische wolkenlucht en de Oukoopse liep met vier volle een vaartje van ongeveer zestig enden. Johan stond op het dak van het klompenhok een kistraam schoon te boenen, want dat moest geverfd worden. Johans zoon Jan was er ook bij om zijn vader wat te helpen, maar ook omdat hij de opleiding voor vrijwillig molenaar doet.

Johan Ottevanger voor de Oukoopse molen. De opvallend lage ligging van het molenerf ten opzichte van de kade langs de Wiericke is duidelijk zichtbaar. Het is dan ook geen wonder dat in de kade een extra wachtdeur noodzakelijk is. Hangt een en ander soms samen met inundaties in oorlogstijd omdat het gebied tussen de beide Wierickes deel uitmaakt van de Hollandse Waterlinie?

Johan is geboren op 28 januari 1956 op molen no. 4 van de molenviergang van de Tweemanspolder te Zevenhuizen aan de Rotte. Na de Christelijke Lagere School ging hij naar de Lagere Tuinbouwschool te Bleiswijk en daarna naar de middelbare tuinbouwschool te Rotterdam (studierichting hovenier). Johan ging werken bij de plantsoenendienst van de gemeente Rotterdam, maar door rugklachten is Johan daar na anderhalf jaar weggegaan en is toen bij een coöperatie voor toelevering van de tuinbouw in en rond Zevenhuizen gaan werken, eerst als benzinepompbediende en na een half jaar als vestigingsmedewerker bij de vestiging te Roelofarendsveen, later werd hij daar vestigingsleider en daarna daar vertegenwoordiger en dat doet hij nog steeds.

Johan was ook besmet met het molenaarsvirus net als zijn broer Gerard. In 1974 slaagde Johan voor het molenaarsexamen op de ondermolen van de driegang te Leidschendam, en ging malen op de Buurtermolen te Rijpwetering, niet wetende dat daar ook 'zijn' Jolanda in dit prachtige dorp al opgroeide. Gerard bemaalde in die tijd de Oukoopse wip en toen die daar in 1979 afscheid van had genomen, volgde Johan hem daar op.

'Bij ons op Zevenhuizen'. Johan is de meest zuivere en meest onvervalste bekkensnijer (bijnaam voor de inwoners van Zevenhuizen) volgens de knipmesser in de redactie van dit blad. ▶

▲ Krozen.

◀ Johan en zijn zoon Jan bij de oude veenputten.

De Oukoope wipmolen bemaalt de polder Oukoop en Negenviertel ca. 240 ha. en maalt uit op de Enkele Wiericke. De polder deed de molen over aan Van Eijk kabelwerken te Bodegraven, die hem daarna verkocht aan de heer Bouwmeester, directeur van de Goudse Verzekeringsmaatschappij. Nu is de molen in eigendom van de Rijnlandse Molenstichting. De vlucht van de molen is 23,60 m. en hij heeft fokken. De molen heeft een half gesloten scheprad. Dat heeft een diameter van 5,40 m, breed 0,40 m. In de voorwaterloop zitten 2

De Oukoope molen achter de kade van de Enkele Wiericke (foto Joop Vendrig, 12 februari 2002). ▶

wachtdeuren, één deur is de molen wachtdeur, de andere (grotere) deur zit in de voorwaterloop ter hoogte van de Wiericke dit om er voor te zorgen dat als de Wiericke erg hoog staat te voorkomen dat het water over het molenerf de polder in zou lopen. De molen staat er goed bij, ten westen van de molen liggen enkele oude legakkers met daarbij enkele veenputten, dit natuurgebiedje, waar Johan het toezicht over heeft, is nu van staatsbosbeheer en dat komt de molenbiotoop zeer zeker ten goede. Er is een gezellige woonkamer in de molen en er is ook water en elektriciteit; m'n liefje wat wil je nog meer.

Johan is op molengebied behoorlijk actief, zoals medeoprichter van de stichting: Verzameling Ons Molenvorleden, voorheen Stichting Jan C. Lunenburg. Ook is hij medeoprichter van de Stichting Oud Zevenhuizen- Moerkapelle. Als penningmeester van de Vereniging Molenvrienden in het Rottmerengebied past hij op de centen en zit ook in de technische commissie van deze vereniging. Bovendien is Johan medeoprichter van het molenmuseum Zevenhuizen.

Johan trouwde op 19 maart 1987 en ging toen op de molen van zijn vader wonen. Daar werden een zoon, Jan, en een dochter, Elianne, geboren. Johan is een van de zes kinderen van Jan Ottevanger. Jan Ottevanger stamde van vaders als wel van moeders zijde uit een echt molenaarsgeslacht. Johan is nu de zesde generatie Ottevanger op molen no. 4 met later hopelijk zijn zoon Jan als zevende generatie.

▲ Op 19 juli 1989 ontsnapte de molen die toen juist in restauratie was aan een vernietigende brand. Gelukkig was de schade beperkt en dekte de verzekering de schade die door de Onderlinge Brandwaarborg Maatschappij zeer goed werd afgehandeld.

Op 1 oktober 1813 kwam de eerste Ottevanger op molen no. 4. Dat was Jan Ottevanger, geboren in 1786, te Zevenhuizen. Zijn anderhalf jaar oudere zus was nog geboren in Sleeuwijk, Noord-Brabant, waar de familie oorspronkelijk vandaan kwam. In 1808 werd deze Jan aangesteld als molenaar op molen nr. 1 (de ondermolen). Hij was daar nog geen anderhalf jaar molenaar. Op 1 oktober 1813 komt hij weer terug op de gang en wel op molen nr. 4 (de bovenmolen).

Jan en zijn vader zijn beide drie keer getrouwd geweest, hun vrouwen stierven in het kraambed wat toen veel voorkwam. Jan heeft de molen bemalen tot 1 januari 1864. Twee zoons werden ook molenaar, Gerrit op een van de molens van de Benthuizerpolder en Arie volgde zijn vader op molen nr. 4. Arie overleed op 31 september 1901 en zijn zoon Jan volgde zijn vader weer op. Deze Jan trouwde op 5 oktober 1905 met Geertrui van Vliet die was geboren op de Eendrachtmolen aan de Rotte. Veel leden van haar familie hebben molens in Zevenhuizen en Bleiswijk bemalen.

Twee zoons van Jan werden ook molenaar. Klaas werd molenaar op de molen van de polder Gelkenes bij Groot-Ammers en later op de stenen poldermolen van de Sint Anthoniepolder bij Maasdam. Zoon Jan, geboren 10 maart 1921 werd op 16 maart 1946 als molenaar aangesteld op molen nr. 5 van de Overwaard bij Kinderdijk, maar dat duurde niet lang, want op 1 juni 1949 volgde Jan zijn vader op op molen nr. 4 van de Tweemanspolder. Het was afzien daar in die polder, want pas in 1969 kregen ze er drinkwaterleiding en iets daarvoor elektriciteit. Op 1 juni 1952 werden de molens van de Tweemanspolder stilgezet, er kwam een gemaal. Simon Paul, dijkgraaf van de Tweemanspolder (zelfs van drie polders: ook van de Zuidplaspolder en de Eendrachtspolder) had hart voor de molens. Hij liet bij molen nr. 1 in 1950 nog het scheprad vervangen door een centrifugaalpomp. In 1949 werd molen nr. 2 getroffen door brand, al bleef de schade gelukkig beperkt. In 1950 verspeelde molen nr. 1 een gang kammen in het bovenwiel en molen nr. 2 gooide in 1951 een roe eruit. Toen was het afgelopen met de molens en werd er besloten tot het bouwen van een gemaal.

In 1954 kwamen de molens in handen van de Stichting tot Instandhouding van de molens in de Tweemanspolder te Zevenhuizen. De molens en bijge-

bouwen worden nog steeds prima verzorgd ook mede door de hulp van de Vereniging Molenvrienden in het Rottemereengebied. De maalafspraken op de gang zijn goed geregeld en de molens zijn daardoor geregeld gelijktijdig in bedrijf. Dat is een schitterend gezicht, vooral vanaf het gemaal van de polder bij de spoorbrug, volgens de redacteur van dit blad een van de mooiste plekjes van Nederland. De gang van de Tweemanspolder bewaart ook de herinnering aan de vele molengangen in dit gebied. Niet minder dan veertien sloegen er uit op de Rotte. De familie Ottevanger heeft het met twee eeuwenlange ervaring allemaal meegemaakt.

▲ De herstelde molen werd op 12 oktober 1990 in bedrijf gesteld door drie dames: wethouder Rijkenhuizen, burgemeester Verstoep-Bauer en gedeputeerde Günther (foto jsb).

Help ons de molen en daarmee ons landschap te bewaren. Wij hebben uw hulp hard nodig. Het gaat ons daarbij niet alleen om geld, maar ook om uw steun als sympathisant. Donateur worden mag natuurlijk ook! Uw gift wordt uitsluitend aan de molens besteed, onze stichting werkt geheel pro deo.

Ik geef mij daarom op als donateur van de Rijnlandse Molenstichting.

Mijn jaarlijkse bijdrage bedraagt:

€ 20,- (minimum bijdrage)

€ (door uzelf vast te stellen)

p.s. giften en donaties aan de Rijnlandse Molenstichting zijn aftrekbaar van uw inkomstenbelasting.

Naam:

Adres:

Postcode: Woonplaats:

Datum: Handtekening:

Laat de molens draaien

S.v.p. deze bon uitknippen of kopiëren, invullen en in envelop versturen naar de:

RIJNLANDSE MOLENSTICHTING
Torenlaan 10
2215 RW Voorhout

MOLENSTEENMAKERIJ

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlavanmaalstenen.

Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model) demonstratiestenen (doorsnede: 10, 15 of 20 cm.) en huishoudmolens.

Zeer snel en vakkundig scherp van uw molenstenen en maaltechnische adviezen.

Werkplaats: Rijksweg 146 6586 AB Plasmolen, Nederland
Telefoon: 024-696 36 54 / Fax: 024-696 36 57
GSM: 0653667686 / E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Molenherstel

Protekta Conserduc-Renofors is al vanaf 1950 landelijk gespecialiseerd in:

- Houtrestauratie
- Duivenwering
- Houtconservering
- Onderhoudscontracten
- Vochtbestrijding

Protekta

Conserduc-Renofors

Postbus 72 | 5420 AB Gemert | tel. 0492-364292 | www.protekta.nl

voor alle ZEKERHEID!

De OBM Speciaal voor Molenaars is al meer dan 100 jaar gespecialiseerd in het verzekeren van molens en het mengvoederbedrijf. Zij is daarmee een maatschappij die u de zekerheid geeft van een goede verzekering. Een verzekeringsmaatschappij die u met raad en daad bijstaat. De OBM Speciaal voor Molenaars is er voor u. Voor een veilige dekking, tegen bescheiden premies.

Onderlinge
Brandwaarborg Maatschappij

SPECIAAL VOOR MOLENAARS

Singel 19, 7411 HV Deventer, tel.: 0570-612353, fax: 0570-611529

Brok roest veranderd in schitterende Amerikaan

Bart Mols

De gemeente Aalburg spaarde kosten noch moeite om de heropening van de herbouwde windmotor Herkules Metallicus Genderen luister bij te zetten. Op 10 juli vond onder grote belangstelling de heringebruikstelling plaats van de windmotor. Was er in de beginfase van de ruim 300.000 euro kostende restauratie nogal wat scepsis onder de bevolking voor het herstel van de in hun ogen 'bonk roest'; tijdens de heropening bleek dat de voor Zuid-Nederland unieke windmotor in de harten was gesloten van de Genderense bevolking.

Omstreeks 1925 werd de windmotor, fabriek Herkules uit Dresden geplaatst ten behoeve van de waterhuishouding in de Genderensche uiterwaarden. Hij werd in 1989 op de Rijksmonumentenlijst geplaatst. Een storm zorgde in 2002 ervoor, dat het windrad en de vanen van de in zeer slechte toestand verkerende windmotor in het weiland terecht kwamen.

Burgemeester Naterop stond in zijn toespraak stil bij de geschiedenis van de molen en hoe het zo ver heeft kunnen komen als het nu is. 'Een van de aanbevelingen is het aantrekkelijker maken van het dorp met meer oog voor wandel- en fietspaden. Jullie hebben er een stukje bij gekregen en de uitdaging voor de komende jaren is, om er echt een ommetje van te maken. Maar dat is een volgende stap.'

◀ Twee generaties moderne windmolen techniek sieren de Bergsche Maas sinds 10 juli 2009 (foto A. Hak, 18 mei 2009).

▲ Officiële inbedrijfstelling door (v.l.n.r.) Hak, Naterop en Van Gelder (foto: 10 juli 2009).

▲▲ Detailopname van het gigantische windrad van de Herkules Metallicus.

◀ De windmotor in vol ornaat (foto: A. Hak, 24 juli 2009).

Naterop maakte tevens van de gelegenheid gebruik om als voorzitter van de Brabantse Molenstichting mede te delen dat ze binnenkort de provincie, het rijk en andere potentiële subsidieverstrekters een bidboek aanbieden, waarin de noodklok van vele Brabantse molens zal doorklinken. 'Willen wij onze molens als cultureel erfgoed behouden dan zullen we de schouders er onder moeten zetten en met elkaar geld vinden voordat het te laat is', aldus een betrokken Naterop.

Cees Visser bracht een gedicht ten gehore, waarin de Herkules Metallicus centraal stond, een gedicht onderdeel van de Poëzieroute Land van Heusden en Altena). Basisschool Het Fundament had een prijsvraag uitgeschreven. Burgemeester Naterop maakte de winnaar bekend. Vervolgens werden de winnende tekening en gedicht in een aan het molenhok bevestigd kastje ont-huld.

Tenslotte werden de molenaars van de Herkules Metallicus aangesteld, die de molen eens in de zoveel dagen en tijdens bijzondere evenementen in bedrijf zullen stellen. Aartjos Hak en Jan van Gelder, vrijwillig molenaars van de Witte Molen in Meeuwen die zich eveneens al in een vroeg stadium het lot van de windmotor aantrokken.

Met het bedienen van de tankkrans die de vaan op de wind richt, verrichtte Naterop samen met de molenaars de officiële handeling. Onder de aanwezigen was ook oud-burgemeester van Aalburg de heer Buijserd, die een belangrijke inspirator is geweest bij de totstandkoming van de uiteindelijke restauratie, die werd uitgevoerd door molenmakerij Dijkstra uit Sloten in samenwerking met Straver te Almkerk. De restauratie werd mogelijk gemaakt dankzij financiële bijdragen van de RCE, de provincie Noord-Brabant, de gemeente Aalburg, gebiedscommissie Wijde Biesbosch en het Waterschap Rivierenland.

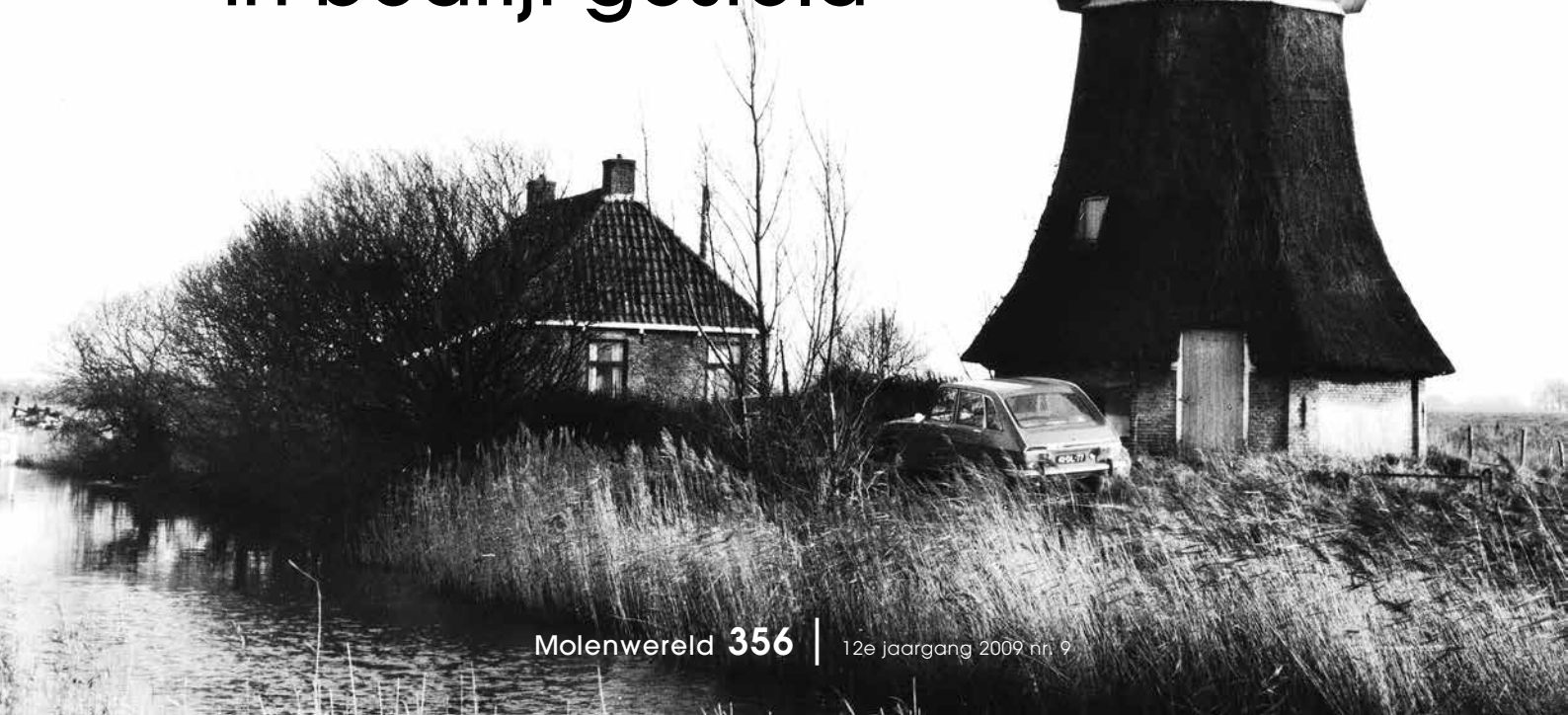
◀ Na veertig jaar plannen en praten: een herboren Slagdijkstermolen.

De onttakelde molen met het molenaarshuis in december 1974. Het restauratieplan lag toen al enige jaren klaar (foto J.A. van Krimpen).▼

Op 23 mei jl. werd de Slagdijkster molen bij Finkum na voltooide restauratie weer in bedrijf gesteld door mevrouw Tine van Zuiden- de Swart. Die eer viel haar ten deel omdat haar vader de molen als molenaar had bemalen. Dat is een mensenleeftijd geleden, want de molen kwam in 1931 al buiten bedrijf en was zodoende meer dan 75 jaar uit de 'roulatie'

SLAGDIJKSTER MOLEN

in bedrijf gesteld

▲ Het rietdek van de Slagdijkstermolen heeft een zeer holle zaling, iets wat in Friesland meer voorkwam en gelukkig ook voorkomt.

▲▲ Met een systeem van schuiven kon er ook water ingemalen worden, wanneer de waterstand in de polder te laag was; per slot: 's polders peil is 's landmansheil.

▲▲▲ Het 'moment suprême', het ophalen van de vang.

Friesland was aan het begin van de twintigste eeuw waarschijnlijk de molenrijkste provincie van Nederland, vooral dankzij het voorkomen van grote aantallen kleine watermolens. Een overzicht van 1933 noemt 661 molens. Toch zijn de Friese molens dan welhaast al bezig aan een vrije val. 'In Friesland ruimt men de molens liefst en masse op', klagt een jaarboekje van De Hollandsche Molen. De in 1864 gebouwde Slagdijkstermolen, die zoals meer molens op de Friese klei kon in- en uitmalen, lijkt meegesleurd te worden. De rationalisatie in de landbouw neemt toe. Drainage moet het landgebruik verbeteren. De drooglegging van de percelen wordt daardoor wel verbeterd, maar het water komt wel sneller in de sloot, zodat het bufferend vermogen van de polder afneemt. Dat betekent dat de bemaling van de polder meer voor zijn kiezen krijgt: het water moet sneller de polder uit. In de ogen van het polderbestuur van de Slagdijksterpolder kon de molen dit niet aan, dus zon men op andere middelen. Men overweegt de aanschaf van een windmotor, maar zover komt het niet. In plaats daarvan komt in 1931 een 30 pk ruwolle motor in de molen te staan die een vijzel aandrijft. De windmolen komt op non-actief te staan en wordt in 1938 onttakeld. In 1952 gaat ook de kap eraf en dan wordt de romp gedekt met een puntdakje waarvan men werkelijk tracht iets moois te maken. Later gaat de polder op in het grotere waterschap Tusken Wad en Ie. In de-

▲ Dubbele kruisen in het achtkant.

▲▲ Met de nabij gelegen nog kleinere Balkendster molen (vlucht 13 m) vormt de Slagdijkstermolen een duo, een duo dat maar in één provincie kan voorkomen.

◀ Het neutenkruiwerk heeft blijkbaar de onttakeling overleefd.

▼ De nieuwe spil met de overbrenging op de vijzel.

cember 1985 wordt de Stichting De Fryske Mole eigenaar. Het waarom laat zich raden. Daar werd trouwens al jaren over gepraat: al in 1970 (!) stelde De Fryske Mole een restauratieplan op en in 1987 (!) werd er een nieuwe as voor de molen gegoten. Toch duurde het langer dan verwacht en gehoopt werd. In 2006 komen de zaken in een stroomversnelling. In juni van dat jaar stelt de provincie Fryslân een subsidie van 25% in de kosten, zijnde 60.000 euro, beschikbaar voor de restauratie. (Toenmalig) RACM komt met 70% over de brug. Dan kan er eigenlijk weinig meer misgaan. De molenmakers van de firma Kolthof uit Stiens kunnen aan de slag. Op 20 september 2007 wordt de nieuwe kap op de romp gezet. Eindelijk, eindelijk vindt dan op 23 mei 2009 de officiële ingebruikstelling plaats. Het heeft dan wel zo'n slordige veertig jaar op zich laten wachten, 'een kindje met een lang lijf' zeggen ze dan in West-Friesland.

Bijgaande foto's van Joop Vendrig geven een indruk van het gebeuren en het resultaat. jsb.

wakker

zeilmakers sinds 1933

Gerenommeerd adres voor molenzeilen
Uitvoerbaar in copes, wk 77 en katoen
Div. mogelijkheden in kleur en touwwerk

• • • • •	• • • • •
Zeilmakerij D. Wakker b.v.	• Tel. (010) 591 22 88
Scheldeweg 7	• Fax (010) 591 29 85
Ind. terrein 'Nieuwe Waterweg'	• Mail info@wakker.nl
3144 ES Maassluis	• Site www.wakker.nl

Veelzijdig voor de molenbouw

- Aangedroogd eiken balkhout. Tot zeer grote maten, bijv. 50 x 50 cm
- Omloop planken en remmingswerken
- Eiken plaat hout 130 - 155 - 180 - 205 mm dik
- 8 - 12 jaar gedroogd op lat, tbv wielen
- Fijnjarig Siberisch lariks 25 - 32 - 38 - 50 - 63 mm, tbv wielen
- Fokwieschroten
- Douglas - lariks potdekselwerk

Tevens eigen zagerij/schaverij, droogkamers en transport
met mogelijkheden te schaven tot 300 x 450 mm

Houthandel Houtex BV Postbus 18 • 2740 AA Waddinxveen
Tel: 0182 - 615933 • Fax: 0182 - 610105 • info@houtex.nl • www.houtex.nl

Houtcompagnie BV

ALMENUM

Houthandel

Voor molenrestauraties

Zagerij

Import

EIKEN- EN BILINGA STAMMEN IN VOORRAAD

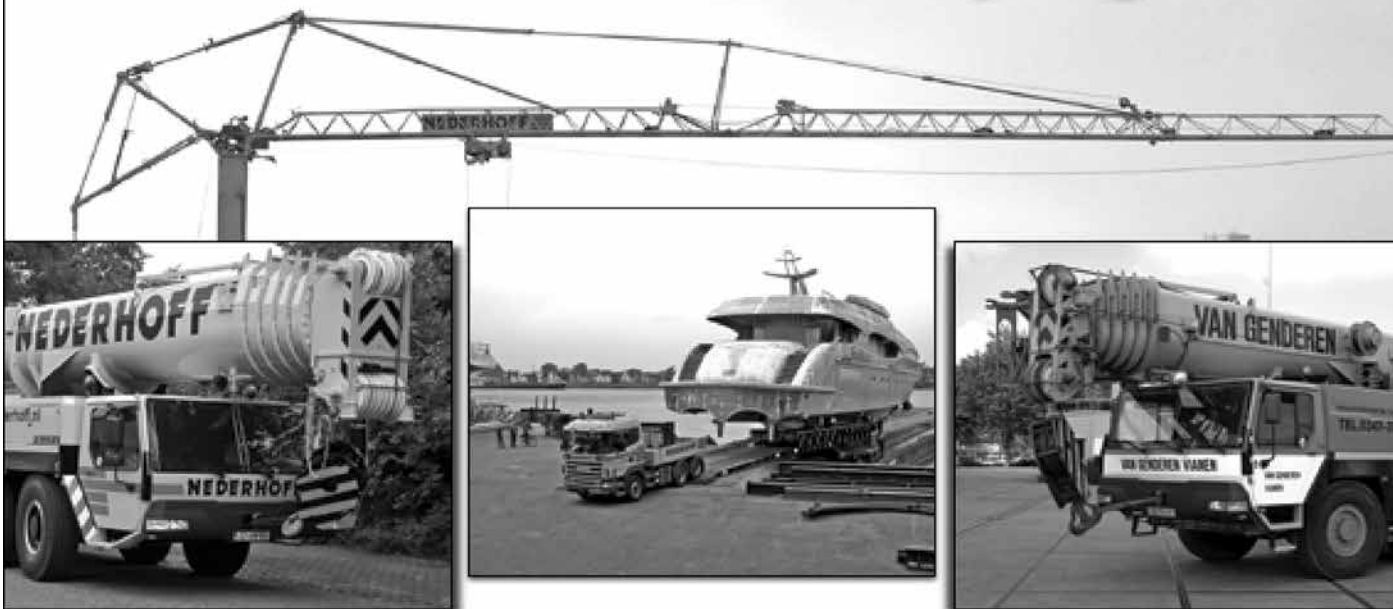
In te zagen volgens bestek en tekening

Verder:

Iepen • Bolletrie • Steenbeuk • Douglas
Larix • Azobé • Noord Noors Grenen

Kanaalweg 108 • 8861 KJ Harlingen • Tel. 0517 - 41 33 77 • Fax 0517 - 41 48 73 • www.houtcompagnie.nl

de kracht van veelzijdigheid

kraanbedrijf

NEDERHOFF

Gouda 0182 - 565 555

www.nederhoff.nl

VCA**

Nevenvestiging

van **GENDEREN**

Vianen 0347 - 372 122

www.vangenderen.nl

De Kilsdonkse molen was

het laatste wat er in Nederland rest van een zowel door wind- als waterkracht aangedreven molen. Veel stelde het na de onttakeling van de windmolen in 1954 en verdere sloop niet meer voor: een in erbarmelijke staat verkerende stomp die op de definitieve ondergang leek te wachten. Van de oliemolen stond alleen het gebouw nog overeind, maar voor beide molens was het watermolenbedrijf al sinds 1880 verleden tijd. Een kolk achter beide molens herinnerde er nog aan. Het geheel zou men met goede wil idyllisch kunnen noemen, maar wel een perspectiefloze idylle. Toch voltrok zich een wonder, een wonder dat op 8 mei bekroond werd door een feestelijk ingebruikstelling. Over de op 28 mei 2007 officieel begonnen restauratie is in dit blad al meerdere malen geschreven. Daarom gaan we daar nu aan voorbij, al hopen we er binnenkort nog eens op terug te komen.

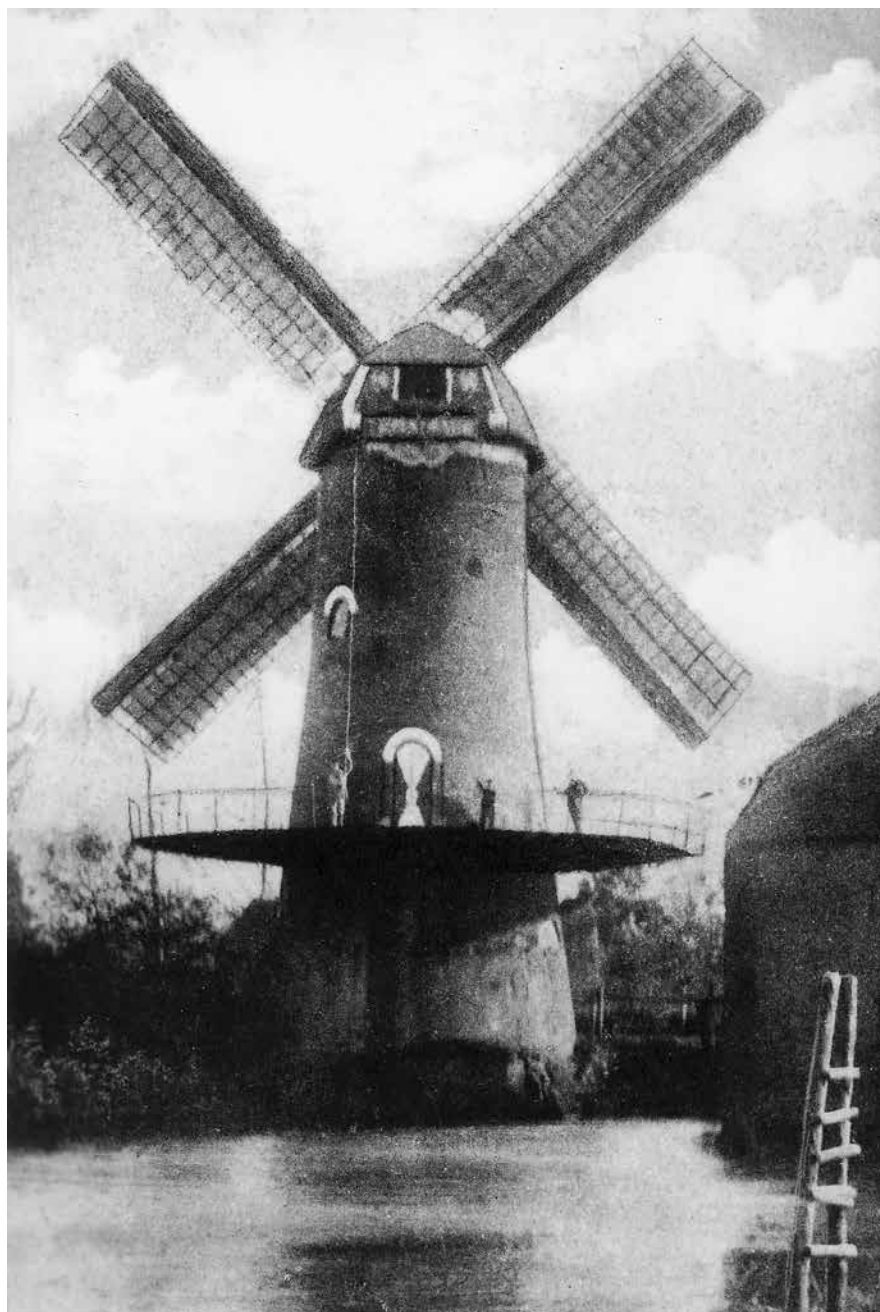
Het won

der van Dintther-Beugt

Inbedrijfstelling

De vooravond van het Nationale Molenweekend op 9 en 10 mei was een uitgelezen moment om de als herboren molen in bedrijf te stellen. Op vrijdag 8 mei was zo ver. Prins Friso zal de molen in bedrijf stellen. Dat gebeurde in Brabantse stijl. En als ergens molenfeesten werkelijk feesten zijn dan is het wel in Brabant. Die reputatie had men daar voor de oorlog al. Aangezien de restauratie van de Kilsdonkse Molen wel eens de grootste molenrestauratie ooit in Nederland uitgevoerd kan zijn geweest is een feest in passende stijl zeker op zijn plaats. Natuurlijk wordt dat opgeluisterd door de schutterij, zelfs twee gildes, die van Dintther (Sint Barbara) en die van Heeswijk. Na de ontvangst van de genodigden, waarbij die van Prins Friso de meeste aandacht trekt, vindt de eigenlijke inbedrijfstelling plaats. Allereerst zegent de plaatselijke pastoor, pastoor Jansen de molen in. Daarna worden de molens in beweging gebracht. Burgemeester Heijmans van Bernheze kruit de molen op de wind, waarna gedeputeerde Onno Hoes de vang ophaalt. Dan is de water-

▲ De aankomst van Prins Friso.

De Kilsdonkse molen als kettingkruier. Het kwam in Nederland meer voor, maar de Kilsdonkse molen was de laatste en is nu weer de eerste enige (foto coll. jsb). ▶

◀ De situatie in 1988 (foto jsb 5 november 1988).

molen aan de beurt. Dijkgraaf Verheijen van het Waterschap Aa en Maas draait de losslus dicht, terwijl Leo Endedijk, directeur van De Hollandsche Molen, de maalslus van de oliemolen opendraait. Het eind kroont het al: Prins Friso draai met molenaar Paul Potters de maalslus van de korenmolen open zodat de gehele molen in bedrijf is. Dit alles onder een enorme belangstelling van honderden genodigden, vrijwilligers en bestuursleden van de stichting.

Het moet velen een enorme voldoening geven dat dit gigantisch project, alle zwaargheden ten spijt, toch tot een goed einde is gekomen. Het meest zal dit wel gelden voor de molenaarsfamilie Potters en de Stichting De Kilsdonkse Molen en natuurlijk de uitvoerenden zoals molenmaker Adriaens en zijn mannen. Vooral een stichtingsbestuur neemt met een project als dit een enorme last op zich met de daaraan verbonden verantwoordelijkheden, terwijl de goede afloop aan het begin allerminst vast staat. Daarbij komt dat het allemaal liefdewerk is, terwijl de tijd die het verslindt gigantisch is om over verdere belasting maar te zwijgen. Binnen zo'n stichtingsbestuur zijn er altijd spilfiguren. Secretaris Willy van der Steijn, is zo iemand binnen de Stichting De Kilsdonkse Molen. Voor zijn inzet voor de molen en op andere terreinen kreeg hij die avond nog een koninklijke onderscheiding, Lid in de Orde van Oranje-Nassau.

Ooit had oud-voorzitter Van der Flier van De Hollandsche Molen het over de 'vechters voor molens' als een Gideonsbende, een kleine groep die het onmogelijke presteert. De Stichting De Kilsdonkse Molen is ook zo'n Gideonsbende; in de aanvang geconfronteerd met wat een hopeloze zaak lijkt. Dan toch de moed hebbend om de draad op te pakken en zich als het ware naar voren te vechten. Het resultaat: kijk naar en in de Kilsdonkse molen. jsb.

De foto's zijn van de hand van Joop Vendrig, tenzij anders vermeld.

Vanaf links naar rechts en van boven naar beneden:

Vanaf de kant van de kolk leek het nog wat (foto John Verpaalen, 2002).

De Kilsdonkse molen. De paddestoel op de voorgrond is een informatiecentrum.

De gildes horen er in Brabant bij.

Het interieur van de oliemolen.

Interieur van de korenmolen.

Gezicht vanaf de kolk.

Het inzegenen van de molen door pastoor Jansen.

Prins Friso draait onder toezien van Paul Potters de maalsluis van de korenmolen open.

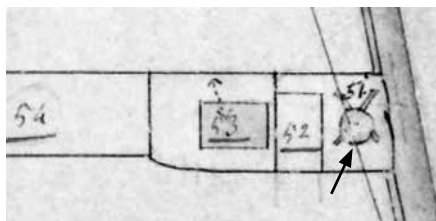
BUNSCHOTEN is weer een MOLEN rijk

J.S. Bakker

De molengeschiedenis van Bunschoten reikt ver terug. Het is bekend dat er in 1556 al een windmolen stond. Aard en omvang van de plaats doen veronderstellen dat dit een momentopname is en dat de werkelijke geschiedenis van de molen veel verder teruggaat.

Gevoeglijk mag aangenomen worden dat de eersteling een standerdmolen is geweest. Bij de oprichting van het kadaster omstreeks 1830 is de molen eigendom van Cornelis van de Boogaard. Deze molen stond dicht bij het water van de Spakenburger Gracht, dan zijn opvolger zoals blijkt uit de kadastrale

▲ Fragment van de kadastrale minuutkaart van omstreeks 1830 met daarop de molen aangegeven.

Satellietfoto (Google Earth) van een gedeelte van Bunschoten met daarop aangegeven de plaats van de oude (A) en de nieuwe molen (B).▶

◀ De nieuwe Hoop gezien vanuit het oosten (foto Peter Koster, 1 juni 2009).

▲ De ontakeling van de molen in oktober 1931: de as wordt uit de molen gegooid.

▲ De in 1899 gebouwde molen was een forse en brede knaap; links de Spakenburger Gracht en de kerk.

◀ De molen in opbouw, november 2008 (foto Stichting Korenmolen De Hoop, 8 november 2008).

◀◀ De maalzolder (foto Joop Vendrig 19 juni 2009).

◀◀◀ Hij doet het! (foto Joop Vendrig 19 juni 2009).

minuutkaart uit diezelfde tijd. Het symbooltje voor de molen op de kadastrale minuutkaart lijkt er op te wijzen dat de molen toen al een stenen molen was. Dat wordt bevestigd in een brief van de burgemeester uit januari 1863 waarin hij melding maakt van het uitbranden van de molen op de zeventiende van die maand: het 'stenen gebouw (is) van binnen geheel uitgebrand'. Als oorzaak voor de brand wordt genoemd dat de molen twee dagen bij harde wind gerst had staan pellen. Dat is op zich geen bezwaar, maar als er iets mis is wel. Een schilderij van de bekende kunstschilder J.H.B. Koekkoek laat een stenen grondzeiler zien. De uitgebrande molen werd hersteld, maar in 1899 vervangen door een achtkante balliemolen, die aangekocht werd in de Zaanstreek. Het adres laat zich raden. Of het om een echte Zaanse molen gaat is vers twee. Op dit

▲ Het trappenhuis in de molen (foto Joop Vendrig 19 juni 2009).

punt bestaan immers legio misverstanden.

De eerste steen werd volgens een gelvesteen gelegd op 10 juli 1899 door de zesjarige Steven Willem Kelderman, het (klein-?)zoontje van de eigenaar, C.H. Kelderman. De bouw werd uitgevoerd door Gebr. Wijnveen uit Voorthuizen en de plaatselijke aannemer W. van den Hoogen, waarbij eerstgenoemde ongetwijfeld tekende voor het eigenlijke molenmakers werk en de aannemer vermoedelijk voor het metsel- en ander burgerwerk. In 1912 kreeg de molen een motor. In 1925 vindt Kelderman zich te oud worden en omdat hij geen opvolger heeft wil hij de molen verkopen zoals blijkt uit een advertentie in *De Molenaar* in november 1925. Dat lukt blijkbaar niet naar zijn zin, want op 13 oktober 1927 wordt de molen in veiling gebracht. De nieuwe eigenaar, de firma Huijgen & Van Twillert, vervangen de oude motor door een nieuwe 30 pk Crossley-dieselmotor en daarmee is het windmaalbedrijf definitief verleden tijd. In januari 1930 liep de molen tijdens een storm flink schade op. Hij liep 's nachts door de vang en met moeite kon men hem stil krijgen door flink graan onder de stenen te werken. Besprekingen over restauratie leveren niets op. In oktober 1931 wordt de beschadigde molen onttakeld en de as uit de molen gegooid. Een kale romp, afgedekt met een plat dak blijft achter. Tot omstreeks 1967 wordt er nog in de molen op de motor gemalen. Toen het molenaarsbedrijf werd opgeheven is er nog gepraat over restauratie. De kosten voor aankoop door de gemeente en restauratie werden geraamd op 125.000 gulden, een kleine 60.000 euro... Aangezien Monumentenzorg niet wilde subsidiëren viel het hele plan omver, de molen trouwens ook. Op 2 december 1967 werd het achtkant omver getrokken. Einde verhaal...

Reconstructie

Dat lijkt het. In 1998 voltooit de Stichting Botterwerf Spakenburg de restauratie van de botterwerf in het vissersplaatsje dat één gemeente met het vanouds agrarische Bunschoten vormt. Dit succes wordt de opmaat naar een volgend: de reconstructie van de korenmolen van Bunschoten. De eerste opzet was de molen te reconstrueren op zijn oude plaats aan de Spakenburger Gracht, nu Molenstraat. Het bleek te duur om de grond plus opstallen aldaar te verwerven, vandaar dat men een nieuwe locatie zocht en iets zuidwestelijker vond aan de Stadsgracht. Vervolgens wordt de machinerie voor de planvorming en de fondsenwerving in gang gezet. Er wordt een speciale stichting

◀ Staartzicht (foto Joop Vendrig 19 juni 2009).

▲Naast de molen is in een aanbouw een restaurant gevestigd.
(foto Joop Vendrig 19 juni 2009).

Korenmolen De Hoop, in het leven geroepen die energiek aan de slag gaat. Sponsors worden gezocht en gevonden, terwijl de gemeente Bunschoten-Spakenburg ook fors in de bus blaast. Op 30 november 2007 wordt het contract voor de herbouw getekend en direct erna wordt met het werk begonnen. In december wordt een stukje van de stadsgracht gedempt en in januari 2008 gaan de heipalen de grond in. In april worden dan de betonnen elementen voor de onderbouw geplaatst. Eind juni is de onderbouw voorzien van de balie. De molenmakers, de firma's Groot Wesseldijk in Lochem en Groot Roessink in Voorst hebben niet stil gezeten. Groot Roessink zorgt vooral voor het staande werk en collega Groot Wesseldijk voor het gaande werk. In juli 2008 wordt het achtkant naast de onderbouw overeind gezet, waarna in oktober de rietdekkers aan de slag gaan. Op 21 november 2008 wordt het achtkant op de onderbouw gezet en de kap geplaatst. Daarna volgt de verdere afwerking. Op 29 mei volgt dan de officiële ingebruikstelling. Een immens karwei is tot een goed einde gebracht.

Replica

Het was de bedoeling om een replica te bouwen van de molen De Hoop die in 1967 zijn definitieve Troje vond. Wie ech-

De oude molen had ook een kruilier van dit model zoals dat door Wijnveen wel meer werd toegepast
(foto Joop Vendrig 19 juni 2009). ▶

ter een foto van de nieuwe molen naast de oude legt gaat welhaast verglaast kijken: een replica? Een blind paard met een houten oog kan zien dat hier om een totaal ander model molen gaat. De in 1899 gebouwde molen was een mooie forse, zware molen. Die robuuste, breedgeschouderde knaap van toen heeft nu bij wijze van spreken de gestalte van een 'min priestertje'. Wat is er misgegaan? Het makkelijkste antwoord zou zijn dat de ontwerper er met de spreekwoordelijke pet naar heeft gegooid, zich er met een Jantje van Leiden heeft vanaf gemaakt. Toch lijkt mij dat een te zwaar verwijt. Mijns inziens zit er wat anders achter. Men heeft in Bunschoten 'zijn huiswerk' goed gedaan. Bij het spitten in het ge-

meentearchief kwam er een hinderwetvergunning boven water. Bij die vergunning hoorde een blauwdruk waarvoor je normaal gesproken in de handjes zou knippen: plattegrondtekeningen van de begane grond, de 1^e, de 2^e en de 7^e (?) verdieping plus een opstandtekening. In laatstgenoemde tekening staan zelfs de hoogtematen ingetekend. Daar lijkt niet veel mis mee; met de breedte zoveel te meer. De opstandtekening vertoont al een veel te smalle molen, terwijl van de 7^e verdieping helemaal niets lijkt te kloppen. Het had op zijn minst het attentie-sein op rood moet zetten en dat deed het niet. Het lijkt alsof de ontwerpers klakkeloos en kritiekloos de maten hebben overgenomen. Dat wreekt zich nu. Tot overmaat van ramp heeft de ontwerper zich ook nog eens de nodige vrijheden veroorloofd, zoals het inbrengen van een derde bindlaag in het achtkant. In *Molenwereld* 2001-12-318, ver voor het begin van de bouw is hier al op gewezen. De kuip is extreem smal: er is al gesproken over de molen met de kippennek.

De grondoorzaak van het misgaan ligt dus waarschijnlijk in de tekening van 1953. Waarschijnlijk heeft de tekenaar een kardinale fout gemaakt.

Het echte antwoord zullen we wel nooit weten. Het heeft er wel toe geleid dat er nu in Bunschoten een molen staat die bepaald niet sprekend lijkt op zijn voorganger. Nu hoeft dit ook niet. De molen is geen monument en waarom zou hij dan een replica van de verdwenen voorganger aan de Molenstraat moeten zijn? De Gouden Engel in Koedijk lijkt toch ook niet op zijn voorganger; zelfs nog minder dan in Bunschoten. In de plaats zelf zal men het nauwelijks in de gaten hebben dat men bij de neus wordt genomen. Men zal daar met recht trots zijn op de geleverde prestatie en het een prachtige molen vinden, een sieraad voor het stadje. Alleen had het voor hetzelfde geld ook goed gekund en dat is jammer.

Besterven

De korenbouw is weer achter de rug; over het algemeen tevreden gezichten: hoge hectareopbrengst en goede of zelfs prima kwaliteit van de tarwe. Natuurlijk ben ik bevooroordeeld, maar voor mij heeft de korenbouw altijd iets feestelijks. Het goudgele graan op het land, de combines aan het werk en de trekkers die af en aan rijden. Het geeft mij vreugde. Gek, bij aardappelen of bieten heb ik dat toch veel minder. Nu is de koppeling tussen graan en het dagelijks brood natuurlijk wel sterk. Mijn vader placht altijd te zeggen: "Zelfs de koning wordt van het veld gediend".

Dankbaarheid is best wel op zijn plaats. Volgens mij vind je dat ook nog een beetje terug in de vele oogstfeesten die her en der worden gehouden. Soms is er nauwelijks een koppeling met de oogst te bespeuren, maar vaak ook wel, zij het veelal in een folkloristisch jasje gestoken. Demonstraties met meer en minder aan

het boerenleven verwante werkzaamheden. Soms maakt men erg veel werk van. Dat is alleen maar te loven. Zo hoorde ik dat men ergens speciaal voor het oogstfeest een hoek graan had ingezaaid. Dat werd met veel vertoon met de hand of oeroude werktuigen gemaaid ten aanschouwe van het publiek: mooi toch? Direct daarna werd er gedorst, met een antieke dorskast en zelfs met de vlegel; mooi toch? Fluks door de kafmolten heen; mooi toch? Hup direct daarna naar de molen waar het werd gemalen; mooi toch? Daarna werd er gebakken in een veldoven, mooi toch? En vervolgens gegeten: schitterend!

Ik sprak ook jonge molenaars die werkelijk stonden te popelen om met de nieuwe oogst aan de slag te gaan. Het kon niet gauw genoeg. Hup de tarwe het kaar in. Vers, vers, nieuw mooi, prachtig! Alleen moest ik terug denken aan de verhalen van opa. Vader maalde niet zo veel voor de bakkerij meer. Het was bijna al veevoeder wat de klok sloeg. Maar opa maalde nog flink wat tarwe voor de

bakkerij. Hij was daar ook en liefhebber van. Hij vond dat de uitdaging voor het vakmanschap. Daarin leefde hij. Hij vertelde ook hoe de overgang van de oude naar de nieuwe oogst ging. Direct eraan beginnen was er niet bij of hij moest wel heel krap in zijn oude tarwe zitten. Leuk vond hij dat niet. "De tarwe moet eerst een tijdje besterven", zei hij. Na een paar weken begon hij dan voorzichtig nieuwe tarwe bij de oude te mengen. Het gehalte aan oude tarwe werd steeds minder en het nieuwe meer. Als alles goed was zat hij pas eind september begin oktober volledig aan de nieuwe oogst. Als ik jonge molenaars van nu spreek kan het niet snel genoeg gaan: vers, vers en nog eens vers. Dan denk ik: waren die oude molenaars nu dom of benepen, of weten jonge molenaars van onze verlichte moleneeuw het gewoon veel beter? Hebben ze er meer verstand van? Meer voor geleerd? Zit het soms in de moderne tarwerassen? Of ben ik gewoon een ouwe zeurpiet die moppert over het zoveelste stukje verloren gegane vakkennis?

In ieder geval veel succes met de nieuwe oogst voor de lezers die echt malen. Zelfs de koningen worden van het veld gediend; alle andere mensen trouwens ook.

Balie Kliver

- ADVERTENTIE -

Waar in de MOLENWERELD

- Stond ook al weer dat artikel over die molen in Dokkum?
- Of die verhalen over oliemolens?
- Of die berichten over de bescherming van molenrompen?
- Of die artikelen over de molen van De Regt?

Natuurlijk kunt u bladeren en zich wild zoeken.

Dat kost tijd en geeft ergernis. Of u vindt het niet. **'t Kan veel makkelijker!**

Gewoon het register raadplegen. Zojuist is het register over de elfde jaargang, 2008, verschenen, ook weer met indices op:

- **persoonsnamen**
- **molens**
- **zaken**
- **aardrijkskundige namen**

Alleen het molenregister over 2008 verwijst al naar bijna 1750(!) vermelde molens (exact **1645 verwijzingen**); personen? **1310** verwijzingen om precies te zijn!

Dit grote gemak kunt u niet alleen bestellen als brochure van 70 pagina's, maar ook als MS Excel-bestand op een CD-rom. De CD-rom bevat zelfs het complete overzicht vanaf het begin, over de jaren 1998-2008; met meer dan 16.000 verwijzingen naar molens en meer dan 13.000 naar personen!

Prijzen:

	Abonnee	Geen abonnee
Brochure	€ 12,50	€ 15,-
CD-rom	€ 7,50	€ 9,00
Brochure + CD-rom	€ 17,50	€ 20,-

U kunt als abonnee **Waar in de Molenwereld 2008?** bestellen door het overmaken van het bedrag voor het gewenste op postgironummer **4506935** of bankrekeningnummer **3750.30.867** van Stichting Molenwereld te Moerkapelle onder vermelding van het gewenste.

Eerdere edities van **Waar in de Molenwereld?** zijn nog verkrijgbaar tegen dezelfde prijs onder vermelding van het gewenste jaar.

Weer een korenmolen

voor Koedijk

Op 19 juni stelde wethouder Nico Alsemgeest van de gemeente Alkmaar de nagelnieuwe korenmolen De Gouden Engel in Koedijk in bedrijf. Het is de bekroning van een wel heel bijzonder project. De molen mag er zijn, mooi van model en hij lijkt wel weggelopen te zijn uit de gouden tijd van de korenmolen. Wat eraan voorafging is door Bart Slooten uitvoerig beschreven in *Molenwereld* 2008-6-238,239,340; reden om daar nu niet bij stil te staan.

In april 1930 werd de korenmolen van Koedijk gesloopt. Dat was een kleine grondzeiler zoals er in Noord-Holland boven het IJ wel meer waren. In de tijd van het loongemaal was daar nog wel mee te werken, maar toen de handel zegvierde kon men met dit soort molens eigenlijk met goed fatsoen niet meer uit de voeten. Rond 1900 was het nog een aantrekkelijke oplossing om een te slopen Zaanse industriemolen te kopen en daar een korenmolen naar de regels van de kunst van te maken. Er zijn er nog meerdere van te vinden. Na de

Eerste Wereldoorlog is ook dat voorbij. Een molenaar die met zijn tijd meeding stichtte een maalderij. In Koedijk ging het niet anders, ook al was er al in 1866 een stoommaalderij gesticht die in 1929 werd geëlektrificeerd. Daarna viel het doek voor de molen. Niemand had ooit gedacht dat de klok nog een zou worden terug gezet in Koedijk voor de bouw van een windkorenmolen, alhoewel terugzetten...? Bovendien gaat het niet alleen om een molen maar om een totaalconcept voor een molen in deze tijd, resulterend in een geheel van apar-

te bestaande en nieuwe gebouwen, gedragen door de Stichting Johannes Bos, die het Architectenburo Cornelis de Jong uit Middenbeemster in de arm neemt. De bouw van de molen wordt toevertrouwd aan de firma J.T.H. Poland & Zn uit Oterleek en de molenschuur aan Pronk Bouwbedrijf BV uit Warmenhuizen. Na de gebruikelijke verlammeende vergunningenstrijd werd op 15 mei 2008 het eerste gat voor een funderingspaal geboord, waarna uiteraard de rest volgde. Na het storten van de funderingsvloer kon het opmetselen van de onderbouw

▲ Nieuw, oud, vertrouwd?

De in april 1930 gesloopte korenmolen van Bos in Koedijk. ▶

Op de kapzolder: Engels kruiwerk en een kneppel op de vangbalk. ▼

plaats vinden uitgevoerd door de firma Van Stralen en Rood in de tweede helft van 2008. De onderbouw is 8,80 m hoog, wat tevens de baliehoogte aangeeft. Ondertussen wordt in de werkplaats in Oterleek de eigenlijke molen klaargemaakt. Vervolgens worden de onderdelen naar Koedijk gebracht. Op 6 februari 2009 wordt het achtkant met een grote kraan op de onderbouw gezet, en vervolgens krijgt de kap zijn plaats. De roeden worden op 18 maart gestoken en dan wordt tevens de staart aangehangen. Vincent Kraan wordt als molenaar aangesteld. Op 19 juni vindt dan onder grote belangstelling de ingebruikstelling plaats.

Molen

De Gouden Engel steekt hoog boven de bebouwing van Koedijk uit en bepaalt het beeld van het dorp. Het geeft een zo vertrouwd beeld dat het lijkt alsof hij er altijd heeft gestaan, maar dat is natuurlijk niet zo. Het is een molen die door zijn plaats en uitvoering de identiteit van Koedijk nu al bepaalt. Dat zal in de toekomst waarschijnlijk alleen maar meer worden. De molen wekt voor insiders de indruk van een overgeplaatste Zaanse pelmolen. Dat is voor die streek niet vreemd. 't Roode Hert in dezelfde gemeente is het per slot helemaal. En Bos zou helemaal niet vreemd zijn gegaan wanneer hij vele jaren eerder zijn kleine grondzeiler had vervangen door een dergelijke kast van een molen.

Een replica van de oorspronkelijke grondzeiler die een zeventig meter noordelijker stond was geen werkelijk optie. Ten eerste al omdat op de plaats van de molen nu een huis staat en ten tweede omdat de molen het zou moeten afleggen tegen omringende bebouwing en beplanting, terwijl juist het imposante beeld van de molen het karakter van Koedijk bepaalt. Anders gezegd: de plaatselijke gemeenschap beleeft er meer van.

De molen is zodoende op meerdere vlakken goed 'ingepast.'

In plaats van het voor Noord-Holland toch algemene rietdek werd de romp met verticale houten delen betimmerd ter beperking van het brandgevaar. De herinnering aan de brand van de korenmolen van Akersloot is niet ver weg. De vorm van de ijzeren ramen in de onderbouw is karakteristiek. Ze zijn afkomstig van een gesloopt gemeaal van de Boekelermeer in Alkmaar.

De molen is ingericht op de manier die bij de streek en de molen past met twee koppel stenen op een halve zolder op de baliezolder. Het spoorwiel is betrekkelijk klein. De tussenzolder is dus 'leeg' op de spil en het luiwerk na. In tegenstelling tot vrijwel alle korenmolens boven het IJ heeft de molen een bovenschijfloop en geen bonkelaar. Evenmin verwacht men in deze streek een kneppel, maar een kniesoor die hier op let. De onderbouw heeft één tussenzolder. De beide zolders in de onderbouw zijn dus hoog. Al met al is het een schitterende molen, in- en zeker uitwendig een lust voor het oog. De hele entourage van de molen verdient niets dan lof. De molen vormt met zijn omgeving een uiterst harmonieus geheel. Het samenspel tussen molen en de overige gebouwen en de aankleding van het terrein is haast geraffineerd te noemen.

Eén ding is niet te zien, hooguit af te lezen: het verhaal achter de molen. Men ziet wat voor ogen is. Maar achter dit complex ligt nog een verhaal, het verhaal van visie, durf, doorzettingsvermogen, inspanning, en wat niet al voor andere onmisbare menselijke eigenschappen om een complex als dit van

Linker pagina:

◀ Het lijkt nu al alsof het nooit anders is geweest.

◀◀ Wethouder Alsemgeest aan het woord.

◀◀◀ De bestaande en nieuwe bebouwing is haast geraffineerd op elkaar afgestemd.

de grond te tillen. Het is ook het verhaal van de nalatenschap van Johannes Bos. Zonder dat alles was De Gouden Engel niet tot stand gekomen. De molen mag dan de jure geen monument zijn, de facto is hij het wel, voor mensen voor een bedrijfstak, zij het niet in gebruikelijk zin. En voor Koedijk is De Gouden Engel gewoon een gouden greep.

◀ De halve zolder met de twee koppel stenen.

◀◀ Het lichten van de vang door wethouder Aldemgeest geassisteerd door de molenaars Kraan en Slooten (r).

▼ Haast idyllisch.

Bezoek

De molen is in alle opzichten het bekijken - en een bezoek - meer dan waard.

De openingstijden van de molen, de molenschuur en de molenwinkel zijn:

woensdag 13.00 - 18.00 uur
donderdag 13.00 - 18.00 uur
vrijdag 10.00 - 18.00 uur
zaterdag 10.00 - 17.00 uur
zondag 12.00 - 16.00 uur (alleen in het zomerseizoen)

Voor groepen zijn ook op andere dagen of tijden op afspraak mogelijk uitgezonderd maandag.

De entreprijzen zijn: vanaf 15 jaar: € 5,00 p.p. (bezichtiging op eigen gelegenheid, incl. koffie/thee/koek in de molenschuur of op het terras); t/m 14 jaar: € 2,50 p.p. (bezichtiging onder begeleiding, incl. limonade/koek in de molenschuur of op het terras); t/m 6 jaar: € 1,50 p.p. (bezichtiging onder begeleiding; incl. limonade en een verrassing).

Rondleiding met deskundige uitleg van molenaars Vincent en Bart: € 1,50 p.p. extra.

De winkel in de molen biedt naast gemalen graan en meelproducten tal van biologische producten, verse groente en fruit. En natuurlijk ook leuke souvenirs!

Op de bovenverdieping van de molenschuur heeft de Historische Vereniging Koedijk een groot aantal gebruiksvoorwerpen tentoongesteld over de geschiedenis van Koedijk. U kunt tevens op DVD een stukje historie bekijken.

Molen De Gouden Engel staat langs Noord-Hollands Kanaal in Koedijk, Kanaaldijk 235/236. Het complex bestaat, naast de monumentale molen, verder uit een molenschuur, de gerestaureerde oude maalderij, het molenaarshuisje (nu in gebruik als kantoor) en een originele koolboet. De Gouden Engel is per aut het gemakkelijkst te bereiken via Alkmaar (Ring Noord) afslag Koedijk/'t Rak.

Meer informatie is te vinden op <http://www.molen-degoudenengel.nl>

Bijgaande foto's van Joop Vendrig geven een indruk van de nieuwe molen en zijn omgeving.

De onderbouw met de ramen uit het gemaal van de Boekelermeer. ▶

Stuwende krachten: v.l.n.r. molenaar Kraan en bestuursleden van de Stichting Johannes Bos, de heren Slooten, Deenik en Junger. ▶▶

Staartzicht; werkelijk alles is tot in de puntjes afgewerkt. ▶▶▶

MOLENWERELD gaat voor u OPEN!!!!

en
MOLENAARSVERLEDEN cadeau!!!
en
nog korting toe!!!

Al tien jaar is Molenwereld het blad bij uitstek op molengebied voor honderden molenliefhebbers met veel nieuws, reportages en allerhande artikelen, rijk geïllustreerd en goed verzorgd.

Meer dan 120 nummers en ELF JAAR MOLENWERELD dat vieren we!

Als u nog nooit abonnee bent geweest en zich nu opgeeft dan krijgt u eenmalig bij uw abonnement het boek **Molenaarsverleden** **ter waarde van € 12,50 cadeau!** Molenaarsverleden is een bundel van veertig interessante artikelen over molens en telt 96 pagina's.

Bovendien kost u een abonnement over 2009 geen € 47,50 maar € 38,50 indien u alle elf nummers van die jaargang wenst te ontvangen. Wil u er minder dan kunt u voor ieder nummer dat u niet wenst € 3,50 aftrekken.

Als u bijvoorbeeld alleen de laatste drie nummers wenst, dan is de prijs € 38,50 - 8 x € 3,50 = € 10,50.

MOLENWERELD iedere maand per post thuis kan op drie manieren:

1. Door het nemen van een abonnement.

Abonnementen kunnen op ieder gewenst moment ingaan en worden automatisch verlengd tenzij een abonnement uiterlijk 1 december van het lopende abonnementsjaar schriftelijk wordt opgezegd.

Abonnementsprijs: Nederland: € 47,50 per jaar (incl. 6% BTW).
Overig Europa: € 65,- per jaar (incl. 6% BTW).
Overige landen op aanvraag.

De abonnementsprijs dient bij vooruitbetaling te worden voldaan.

2. Door u aan te melden als donateur.

Donateurs van de Stichting Molenwereld in Nederland ontvangen het blad gratis bij een minimum-donatie van € 62,50.

3. Door een cadeau-abonnement.

U kunt ook een abonnement cadeau doen. U geeft dan via onderstaande bon aan wie u de **'MOLENWERELD'** wilt toesturen en met ingang van wanneer. Na ontvangst van het abonnementsbedrag sturen wij u een cadeaubon voor de ontvanger.

Een cadeau-abonnement kan voor een heel of voor een half jaar aangegaan worden.

De prijs voor een heel jaar is € 49,-, voor een half jaar € 24,50. Na afloop van de periode wordt het cadeau-abonnement automatisch door ons beëindigd.

B O N

*JA¹, ik meld mij aan als abonnee op de **'MOLENWERELD'**.

- *volgens bovenstaande aanbieding van € 38,50 voor alle nummers van 2009 en ontvang het boek *Molenaarsverleden* gratis.
 *volgens bovenstaande aanbieding en ontvang het boek *Molenaarsverleden* gratis, maar wens van 2008 alleen de nummers te ontvangen.

- *JA¹, ik meld mij aan als donateur van de Stichting Molenwereld tegen een donatie van € Ik maak mijn donatie over op Postbankrek. 4506935 of Rabobankrek.no 3750.30.867 t.n.v. de Stichting Molenwereld.

- *JA¹, ik wil graag een cadeau-abonnement aanvragen voor:

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

met ingang van voor een periode van een half/heel² jaar

Als / molenliefhebber / beroepsmolenaar / molenmaker / vrijwillig molenaar³ ben ik speciaal geïnteresseerd in:

.....

Afzender (s.v.p. in drukletters)

Handtekening:

Naam:

Adres:

Postcode: Plaats:

Deze bon of een kopie ervan kan, ingestuurd worden aan:

Stichting MOLENWERELD Moerdijkstraat 39 2751 BE Moerkapelle

1. s.v.p. aankruisen hetgeen door u gewenst wordt.

2, 3. s.v.p. doorhalen wat voor u niet van toepassing is.

